

ANM/SFM

UTKAST 13.1.2020

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om organiseringen av genomförandet av systemen för utkomstskydd för arbetslösa och alterneringsledighet**Propositionens huvudsakliga innehåll**

I propositionen föreslås det att lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om alterneringsledighet, lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice, lagen om främjande av integration, lagen om tillämpning av Europeiska unionens lagstiftning om samordning av de sociala trygghetssystemen samt lagen närings-, trafik- och miljöcentralerna ändras.

Det föreslås att beslutanderätten i samband med avgörandet av förutsättningarna för att få arbetslöshetsförmån och alterneringsersättning, som för närvarande hör till arbets- och näringsbyråerna, överförs till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna. De viktigaste uppgifter som ska överföras gäller avgörandet av om den arbetssökande är arbetslös och vilken inverkan den arbetssökandes studier eller företagsverksamhet har på hans eller hennes rätt till arbetslöshetsförmåner.

Arbets- och näringsbyrån ska fortfarande besluta om föreläggande av påföljder inom utkomstskyddet för arbetslösa, eftersom det vid föreläggande av påföljder är fråga om i grundlagen avsedd betydande utövning av offentlig makt, som inte kan anförtros någon annan än en myndighet. Arbets- och näringsbyråerna ska också fortfarande ha behörighet att besluta om sådana ärenden i fråga om vilka det på grund av den arbetskraftspolitiska prövningens karaktär är ändamålsenligt att arbets- och näringsmyndigheten har beslutanderätten. En del av de verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa som kvarstår hos arbets- och näringsbyråerna kommer att centraliseras på riksnivå.

Propositionen hänför sig till statens budgetproposition för 2021 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 april 2021.

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Enligt programmet för statsminister Sanna Marins regering ska regeringen bereda en reform av utkomstskyddet för arbetslösa och tjänsterna för arbetslösa, med målet att förkorta arbetslöshetsperioderna, underlätta mottagande av kortvarigt arbete, uppmuntra till jobsökning samt reformera och lindra påföljdssystemet inom utkomstskyddet för arbetslösa så att rättigheter och skyldigheter är i balans. Regeringen utvecklar sysselsättnings servicen bl.a. genom att se över arbetskraftsservicen så att den stöder en snabb återanställning av dem som blivit arbetslösa. Enligt regeringsprogrammet ska arbets- och näringsbyråerna garanteras resurser för personlig service.

Som ett led i reformen av utkomstskyddet för arbetslösa och tjänsterna för arbetslösa föreslås det i denna proposition att merparten av de verkställighetsuppgifter inom systemen för utkomstskydd för arbetslösa och för alterneringsledighet som för närvarande hör till arbets- och näringsbyråerna överförs till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna. Om arbets- och näringsbyråernas uppgifter i samband med genomförandet av utkomstskyddet för arbetslösa minskas ökar detta byråernas möjligheter att fokusera på att främja möjligheterna till sysselsättning för arbetssökande och att tillhandahålla tjänster för dem. Ändringen skapar klarhet också i genomförandet av systemen för utkomstskydd för arbetslösa och alterneringsledighet.

Enligt regeringsprogrammet ska kommunernas roll som anordnare av sysselsättningstjänster stärkas. Regeringen har beslutat att år 2020 inleda regionala försök med arbetskraftstjänster, där ansvaret för serviceprocessen för de arbetssökande som hör till målgruppen överförs från arbets- och näringsbyråerna till kommunerna. Genom försöket skapar regeringen en grund för den framtida arbetsfördelningen mellan staten och kommunerna i fråga om sysselsättnings service. Om i detta skede merparten av de verkställighetsuppgifter inom systemen för utkomstskydd för arbetslösa och alterneringsledighet som för närvarande hör till arbets- och näringsbyråerna överförs till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna på det sätt som föreslås i denna proposition, kommer detta att förtydliga verkställigheten i en situation där kommunerna börjar erbjuda arbetskraftsservice vid sidan av arbets- och näringsbyråerna och där arbets- och näringsbyråerna fortfarande har kvar verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Utredande av de arbetskraftspolitiska förutsättningarna enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) och ansökan om arbetslöshetsförmåner är för närvarande separata myndighets- och kundprocesser. Inom arbetskraftsservicen har man länge upplevt att det i samband med tillhandahållandet av arbetskraftsservice och uppgifterna vid verkställandet av systemet med utkomstskydd för arbetslösa uppstår en konflikt mellan tillhandahållandet av service och kontrollverksamheten. Inom serviceverksamheten är målet att fokusera på aktiv styrning av de arbetssökande till arbetsmarknaden och på företagssamarbete.

Arbetslösa arbetssökande är skyldiga att lämna liknande uppgifter om exempelvis sitt arbete till två olika myndigheter, och samma omständighet kan påverka erhållandet av arbetslöshetsförmåner på olika sätt hos arbets- och näringsbyrån respektive hos den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Det kan vara svårt för den som ansöker om arbetslöshetsförmån att gestalta olika myndigheters roller i processen för utkomstskydd för arbetslösa. Bestämmelsernas faktiska eller antagna komplexitet, rädslan för dubbel byråkrati och en eventuell fördröjning i utbetalningen av arbetslöshetsförmånen kan inverka negativt på beredskapen att ta emot arbete.

Arbetskraftspolitiska utlåtanden

Arbets- och näringsbyrån avgör inom ramen för sin behörighet om det finns förutsättningar för att betala ut arbetslöshetsförmån till en arbetssökande och ger ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om detta till Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan. Ett arbetskraftspolitiskt utlåtande ges om de allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningarna för erhållande av arbetslöshetsförmån, om arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande och om vissa förutsättningar för förmån som betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service. Dessutom ges det ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om förutsättningarna för den arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån. Den totala arbetstid som arbets- och näringsbyråerna använde 2018 för arbetskraftspolitiska utlåtanden och begäranden om utredning i samband med dem var uppskattningsvis cirka 230 årsverken.

Arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter kan ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om sådana allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningarna för att få förmån där det inte krävs en arbetskraftspolitisk prövning, ändra ett arbetskraftspolitiskt utlåtande från arbets- och näringsbyrån till att gälla en arbetslöshetsförmån av annat slag, föra över ett arbetskraftspolitiskt utlåtande från arbets- och näringsbyrån till någon annan inrättning som betalar ut arbetslöshetsförmån samt rätta uppenbara skriv- eller räknefel eller andra jämförbara klara fel i arbets- och näringsbyråns arbetskraftspolitiska utlåtande.

Behandling av ärenden som gäller utkomstskydd för arbetslösa

När en person anmäler sig som arbetssökande försöker man på ett så heltäckande sätt som möjligt få information av honom eller henne både för att tillhandahålla offentlig arbetskrafts- och företagsservice och för att pröva personens arbetskraftspolitiska förutsättningar för att få arbetslöshetsförmån. Som arbetskraftspolitiska förutsättningar för att få arbetslöshetsförmån utreds bl.a. orsaken till att arbetssökandens anställningsförhållande upphört samt hur företagsverksamhet, sysselsättning i eget arbete och studier påverkar mottagandet av heltidsarbete. Om personen har anmält sig som arbetssökande via arbets- och näringsbyråns webbtjänst, kan webbtjänsten automatiskt ge den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om en arbetssökande som uppfyller vissa villkor.

Enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) ska en arbets- och näringsmyndighet i samband med att en jobbsökning inleds eller utan dröjsmål därefter informera den arbetslösa arbetssökande om bland annat de viktigaste arbetskraftspolitiska villkoren för arbetslöshetsdagpenning eller arbetsmarknadsstöd.

Enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice ska arbets- och näringsbyrån ordna en första intervju med den arbetssökande inom två veckor från jobbsökningens början, om det inte med beaktande av den arbetssökandes situation är uppenbart onödigt. Senast i detta sammanhang kontrollerar arbets- och näringsbyrån om ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om arbetssökandens rätt till arbetslöshetsförmån har getts till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Arbets- och näringsbyrån ger dessutom vid behov ett utlåtande eller ber arbetssökanden lämna de utredningar som behövs för utlåtandet.

När det i en arbetssökandes situation sker en sådan förändring som kan få konsekvenser för hans eller hennes rätt att få arbetslöshetsförmån, utreder och undersöker arbets- och näringsbyrån huruvida den arbetssökande har rätt till arbetslöshetsförmån och ger vid behov ett nytt arbetskraftspolitiskt utlåtande. Arbets- och näringsbyrån underrättar den som betalar ut arbetslöshetsförmånen om att ärendet utreds, varefter utbetalaren överväger huruvida utbetalningen av förmånen ska avbrytas för den tid behandlingen pågår för att undvika överbetalning.

Arbetskraftspolitiska utlåtanden som inte är beroende av prövning (exempelvis utlåtande om att en arbetssökandes arbetslöshet eller arbete inleds eller om att den sökande deltar i sysselsättningsfrämjande service) ges vanligen i samband med den övriga kundservicen. Arbetskraftspolitiska utlåtanden om exempelvis hur en arbetssökandes studier, företagsverksamhet eller arbetskraftspolitiskt klandervärda förfarande påverkar den arbetssökandes rätt att få arbetslöshetsförmån ges däremot vanligen av en enhet för utkomstskydd för arbetslösa som arbetar separat från den övriga kundservicen.

I arbets- och näringsministeriets förordning om givande av arbetskraftspolitiskt utlåtande och om uppgifter som ska antecknas i utlåtandet (1556/2016) föreskrivs att ett arbetskraftspolitiskt utlåtande ska ges utan ogrundat dröjsmål, dock inom 30 dagar från det att sökanden har lämnat den utredning som behövs för givande av utlåtandet eller då tidsfristen för lämnande av utredningen har gått ut.

Arbetslöshetsförmånen beviljas tidigast från den dagen då personen har anmält sig som arbetslös arbetssökande. För att rätten till utkomstskydd för arbetslösa ska kunna avgöras förutsätts det att arbets- och näringsmyndigheten har gett ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om arbetssökandens arbetskraftspolitiska förutsättningar till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen.

Den som ansöker om förmånen ska redogöra för sin tid i arbete, sina studier och sin företagsverksamhet också för Folkpensionsanstalten eller för arbetslöshetskassan, som undersöker hur dessa påverkar förmånsbeloppet t.ex. vid uppföljningen av det arbetsvillkor som utgör en förutsättning för arbetslöshetsdagpenning och vid betalningen av jämkad arbetslöshetsförmån.

När arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten har fått det arbetskraftspolitiska utlåtandet om den arbetssökande avgör den om det inom ramen för dess behörighet finns förutsättningar för att betala ut arbetslöshetsförmån och fattar beslut om utbetalning av förmånen. Beslutet gäller också de förutsättningar att få arbetslöshetsförmån som anges i det arbetskraftspolitiska utlåtandet. Den arbetssökande informeras om utlåtandet i samband med beslutet från den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Den arbetssökande har dessutom rätt att av Arbetskraftsmyndigheten få information om utlåtandet.

Det arbetskraftspolitiska utlåtandet får inte överklagas genom separat besvär. Beslut av den som betalar ut arbetslöshetsförmånen får överklagas genom besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. Beslut av besvärsnämnden för social trygghet får överklagas genom besvär hos försäkringsdomstolen. Om den arbetssökandes besvär gäller ett arbetskraftspolitiskt utlåtande, ska den som betalar ut arbetslöshetsförmånen innan den sänder sitt eget utlåtande med bilagor till besvärsnämnden för social trygghet eller försäkringsdomstolen begära ett utlåtande i ärendet av den arbets- och näringsbyrå som gett det bindande arbetskraftspolitiska utlåtandet eller av arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter. Den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ska också ge den arbetssökande möjlighet att bemöta de utlåtanden som getts med anledning av besväret. Försäkringsdomstolens beslut får inte överklagas genom besvär. År 2018 avgjordes i besvärsnämnden för social trygghet 4057 ärenden som gällde inkomstrelaterad dagpenning, 1473 ärenden som gällde grunddagpenning och 4481 ärenden som gällde arbetsmarknadstöd. År 2018 inkom till försäkringsdomstolen 599 ärenden som gällde utkomstskydd för arbetslösa medan 712 ärenden avgjordes.

Av de samtal som arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter fick till rådgivningstjänsten för personkunder inom utkomstskyddet för arbetslösa under perioden januari–november 2019 gällde cirka 30 procent allmän rådgivning om utkomstskyddet för arbetslösa och den anknytande processen för att få utkomstskydd för arbetslösa. Av dessa samtal gällde cirka 50 procent företagande, sysselsättning i eget arbete och studier och 30 procent påföljdssystemet. Av de inkomna samtalen gällde cirka 45 procent arbetskraftspolitiska utlåtanden och begäranden om utredning i anslutning till dem. Av dessa samtal gällde cirka 30 procent arbetskraftspolitiska utlåtanden som givits av enheter för utkomstskydd för arbetslösa och inom ramen för annat motsvarande sakkunnigarbete och cirka 25 procent andra arbetskraftspolitiska utlåtanden. Kundservicecentret ger rådgivning beträffande utkomstskyddet för arbetslösa också i andra telefonitjänster, exempelvis i en telefonservice på främmande språk.

Tillämpningsanvisningar

Arbets- och näringsministeriet ger arbets- och näringsbyråerna anvisningar om arbets- och näringsbyråns verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa, tillämpningen av lagen och förordningen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice samt tillämpningen av lagen om främjande av integration (1386/2010) och lagen om altemneringsledighet (1305/2002).

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland svarar inom verksamhetsområdena för samtliga närings-, trafik- och miljöcentraler för den juridiska vägledningen för arbets- och näringsbyråerna i anslutning till verkställandet av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om altemneringsledighet och lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

Social- och hälsovårdsministeriet meddelar allmänna anvisningar till arbetslöshetskassorna i syfte att åstadkomma en enhetlig praxis i fråga om arbetslöshetsförmånerna. Anvisningarna bereds av Finansinspektionen.

Folkpensionsanstalten är en självständig offentligrättslig inrättning som ger anvisningar och meddelar föreskrifter om rutinerna för avgörande i fråga om de förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer.

Jobsökningens giltighet och den arbetssökandes arbetslöshet

Till arbets- och näringsbyråns uppgifter hör att registrera en person som arbetssökande och följa jobbsökningens giltighet. Ett bindande arbetskraftspolitiskt utlåtande om ärendet lämnas till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Arbets- och näringsbyrån avgör dessutom om en person är en sådan arbetslös arbetssökande som har rätt till arbetslöshetsförmån på det sätt som anges i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Arbets- och näringsbyrån avgör också vissa förutsättningar för utländska medborgare att registrera sig som arbetssökande och få arbetslöshetsförmån.

Som arbetslös betraktas den som inte står i anställningsförhållande och den som inte är sysselsatt på heltid som företagare eller i eget arbete. Som arbetslös betraktas dessutom den

- 1) som får inkomst av heltidsarbete som varar högst två veckor eller vars sysselsättning på heltid som företagare eller i eget arbete varar högst två veckor,
- 2) som trots företagsverksamhet eller eget arbete har rätt till arbetslöshetsförmån (personen har som arbetslös varit sysselsatt på heltid som företagare eller i eget arbete i mer än två veckor och har på basis av detta rätt till arbetslöshetsförmån under fyra månader från det att verksamheten inleddes),
- 3) som har en deltidsanställning, och deltidsarbetet baserar sig inte på en arbetstidsförkortning som gjorts på arbetstagarens initiativ,
- 4) som är permitterad,
- 5) som är förhindrad att arbeta av en orsak som kan jämföras med permittering, väderhinder eller sådan stridsåtgärd som inte står i samband med den arbetssökandes anställningsvillkor eller arbetsförhållanden eller
- 6) som är arbetsledig och själv har ansökt om ledighet om
 - a) han eller hon har tagit emot ett heltidsarbete för den tid som ledigheten varar och avsikten var att arbetet skulle fortgå åtminstone till dess att ledigheten upphör,
 - b) arbetet enligt underpunkt a upphör och han eller hon inte är orsak till detta på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller han eller hon permitteras, och
 - c) det inte är möjligt att avbryta arbetsledigheten av orsaker som är oberoende av honom eller henne.

Enligt arbets- och näringsbyråns kundinformationssystem gav arbets- och näringsbyråerna och arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter år 2018 cirka 790 000 arbetskraftspolitiska utlåtanden om en arbetssökandes rätt till arbetslöshetsförmån som gällde inträdande av en arbetssökandes rätt till utkomstskydd för arbetslösa. Antalet automatiserade utlåtanden om att rätten till utkomstskydd för arbetslösa börjar gälla var cirka 30 000. Det gavs uppskattningsvis 600 000 utlåtanden om att jobbsökningen upphör eller att den arbetssökande har fått jobb, och en del av dessa utlåtanden gavs genom automatiserad behandling.

Om en medborgare i något annat land än Finland har rätt att förvärvsarbeta med stöd av ett tillfälligt uppehållstillstånd, har han eller hon inte rätt till arbetsmarknadsstöd. Arbets- och näringsbyråerna gav år 2018 cirka 600 arbetskraftspolitiska utlåtanden i sådana ärenden.

Arbete som inte utförs i anställningsförhållande

En arbetssökande kan utföra sedvanligt allmännyttigt frivilligarbete eller sedvanligt talkoarbete utan lön utan att förlora sin rätt till arbetslöshetsförmåner. Avsikten med bestämmelsen är att göra det

möjligt för arbetslösa arbetssökande att delta i frivillig- och talkoarbete på motsvarande sätt som till exempel yrkesverksamma personer.

En arbetssökande som utan lön arbetar i ett företag eller i sådana uppgifter som allmänt utförs i ett anställningsförhållande eller i form av företagsverksamhet, har inte rätt till arbetslöshetsförmåner.

Arbetskraftsmyndigheten gav 2018 på ovan nämnda grunder cirka 400 arbetskraftspolitiska utlåtan- den om att den berörda sökanden inte var arbetslös.

Hur företagsverksamhet påverkar rätten att få arbetslöshetsförmån

I systemet med utkomstskydd för arbetslösa betraktas som företagare en person som är företagare med stöd av lagen om pension för företagare (1272/2006) eller lagen om pension för lantbruksföretagare (1272/2006). Som företagare betraktas också personer som uppfyller vissa kriterier som har att göra med innehav och ställning i ett företag samt arbete i företag.

Om en person blir arbetslös och registrerar sig som arbetssökande hos arbets- och näringsbyrån, av- gör byrån huruvida den arbetssökande ska betraktas som företagare och om de förutsättningar för erhållande av arbetslöshetsförmån enligt 2 kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som gäller företagsverksamhet uppfylls.

Sysselsättning i företagsverksamhet som varar i högst två veckor, även på heltid, utgör inte något hinder för att få arbetslöshetsförmån. En person som på heltid sysselsätts i företagsverksamhet i över två veckor har inte rätt till arbetslöshetsförmån. En arbetssökandes sysselsättning i företags- verksamhet ska anses vara heltidssysselsättning, om den arbetsinsats som verksamheten kräver är så stor att den hindrar honom eller henne att ta emot heltidsarbete. Bedömningen grundar sig på en helhetsbedömning, där alla bevis på verksamhetens sysselsättande karaktär beaktas.

En person som på heltid varit sysselsatt i företagsverksamhet har rätt till arbetslöshetsförmån när personen bevisligen har upphört med företagsverksamheten eller personens arbete i företaget har upphört. Företagsverksamhet som bisyssla utgör inte något hinder för att få arbetslöshetsförmån, men inkomsten av företagsverksamheten beaktas i beloppet av den arbetslöshetsförmån som betalas ut.

Om en arbetssökande startar företagsverksamhet när han eller hon är arbetslös, utreder arbets- och näringsbyrån inte hur företagsverksamheten påverkar rätten att få arbetslöshetsförmån. Att företags- verksamhet eventuellt bedrivs på heltid utgör inte heller något hinder för att få arbetslöshetsför- måner under de första fyra månaderna av företagsverksamheten. En ny tidsfrist på fyra månader är möjlig först när personen efter att tidsfristen på fyra månader har börjat har uppfyllt arbetsvillkoret för arbetslöshetsdagpenning och maximitiden för arbetslöshetsdagpenning börjar räknas från början.

Om en person utför arbete som företagare, kan han eller hon försäkra sig i händelse av arbetslöshet hos en arbetslöshetskassa för företagare. Kassan utreder personens ställning som företagare i sam- band med anslutningen till kassan. Arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten avgör också huruvida den arbetssökandes arbete ska räknas in i företagares arbetsvillkor eller löntagares arbets- villkor.

Bedrivandet av företagsverksamhet kan också påverka bedömningen av om den arbetssökandes studier betraktas som heltidsstudier, rätten för unga som saknar yrkesutbildning att få arbetslöshetsförmån, fullgörandet av skyldigheten att vara i arbete samt rätten att få arbetslöshetsförmån under tiden för arbetskraftsutbildning. Företagsverksamhet kan dessutom påverka utredningen av arbetsvillkorets giltighet som förutsättning för arbetslöshetsdagpenning och inräknandet av försäkrings- och anställningsperioder i andra länder i arbetsvillkoret. Inom Folkpensionsanstaltens ansvarsområde har dessutom det att någon betraktas som företagare betydelse när väntetiden för arbetsmarknadsstöd beräknas.

Arbets- och näringsbyrån avgör huruvida villkoren i fråga om företagsverksamhet som heltidssyssla eller bisyssla samt upphörande med företagsverksamhet och upphörande av eget arbete är uppfyllda. Förutsättningarna är inte förenade med prövning, med undantag av utredningen av huruvida verksamheten är heltidssyssla eller bisyssla och bedömningen av tidpunkten för inledande av verksamheten och verksamhetens upphörande.

Av arbets- och näringsbyråernas kundinformationssystem framgår att det år 2018 gavs cirka 27 000 arbetskraftspolitiska utlåtanden om arbetssökandenas företagsverksamhet. Utlåtandena gällde cirka 22 000 olika personer. Av utlåtandena gavs cirka 9 000 till arbetslöshetskassorna och cirka 18 000 till Folkpensionsanstalten. År 2018 gav arbets- och näringsbyråerna sammanlagt cirka 8 500 arbetskraftspolitiska utlåtanden om att arbetslöshetsförmån kan betalas till en person som bedriver företagsverksamhet eller sysselsätts i eget arbete.

Hur studier påverkar rätten att få arbetslöshetsförmåner

De som studerar på heltid har inte rätt till arbetslöshetsförmåner. Frågan om studierna är heltidsstudier eller inte avgörs i regel på basis av studiernas examensinriktning eller deras omfattning. Dessa förutsättningar och de villkor i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som gäller upphörande med studier är i regel inte förenade med arbetskraftspolitisk prövning.

Den arbetssökande kan visa att studier av vilket slag som helst utgör en bisyssla genom en tillräckligt lång tid i stadigvarande arbete eller tid då företagsverksamhet bedrivits under tiden för studierna. I sådana fall utgör studierna inte något hinder för att ta emot heltidsarbete. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter att det görs en helhetsprövning. Vid prövningen bedöms hur stadigvarande den arbetssökandes arbete varit samt orsaken till att arbetet avslutats.

En arbetssökande har rätt att få arbetslöshetsförmåner trots studier, om han eller hon har fyllt 25 år och studierna pågår högst sex månader utan avbrott eller i perioder. Det har ingen betydelse om studierna är heltidsstudier eller deltidsstudier. En ytterligare förutsättning är att studierna ger yrkesfärdigheter eller stöder företagsverksamhet. Möjligheten till högst sex månaders heltidsstudier utan förlust av arbetslöshetsförmånen återfås efter att personen har uppfyllt arbetsvillkoret för arbetslöshetsdagpenning och maximitiden för arbetslöshetsdagpenning har börjat löpa från början.

Studierna kan påverka bedömningen av om den arbetssökande bedriver företagsverksamhet på heltid, återfåendet av rätten till utkomstskydd för arbetslösa för unga som saknar utbildning och fullgörandet av skyldigheten att vara i arbete. Dessutom kan studierna ha betydelse när man utreder

granskningsperioden och giltigheten för det arbetsvillkor som är en förutsättning för arbetslöshetsdagpenning. Inom Folkpensionsanstaltens verksamhetsområde har studier dessutom betydelse när väntetiden för arbetsmarknadsstöd avgörs.

Frågan om hur studier påverkar rätten att få arbetslöshetsförmån avgörs av arbets- och näringsbyrån. Enligt uppgifterna från arbets- och näringsbyråernas kundinformationssystem gavs det år 2018 cirka 25 500 arbetskraftspolitiska utlåanden om arbetssökandenas studier på heltid. Utlåtandena gällde cirka 21 500 olika personer. Till arbetslöshetskassorna gavs cirka 4 000 utlåanden och till Folkpensionsanstalten cirka 21 500 utlåanden.

Skyldighet för unga personer som saknar sådan utbildning som ger yrkesfärdigheter att söka studieplats

Unga personer under 25 år som saknar sådan utbildning som ger yrkesfärdigheter ska för att få arbetslöshetsförmån varje år ansöka om studieplats för studier som påbörjas på höstterminen. Arbets- och näringsbyrån följer sökandet av studieplatser i samband med den övriga kundservicen. I sysselsättningsplanen eller en plan som ersätter den man kan komma överens om skyldigheten att söka studieplats på ett sätt som avviker från huvudregeln i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Skyldigheten att söka studieplats kan exempelvis helt slopas eller så kan man dra ner antalet studieplatser som ska sökas.

Frågan om rätten till arbetslöshetsförmån för en ung person som saknar utbildning avgörs av arbets- och näringsbyrån.

Begränsningen för en ung person som saknar utbildning att få sådan arbetslöshetsförmån som betalas på grundval av arbetslöshet undanröjs om den unga personen har genomgått en utbildning som leder till examen och ger yrkesfärdigheter. Rätten till arbetslöshetsförmån återfås också när personen i fråga i sammanlagt minst 21 kalenderveckor har varit i arbete som räknas in i arbetsvillkoret, deltagit i någon annan sysselsättningsfrämjande service än frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån eller frivilliga studier enligt lagen om främjande av integration, bedrivit frivilliga heltidsstudier enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller varit sysselsatt på heltid i företagsverksamhet eller eget arbete. Begränsningen slutar också gälla när personen i fråga fyller 25 år.

Enligt arbetsförmedlingsstatistiken gav arbets- och näringsbyråerna år 2018 cirka 23 000 arbetskraftspolitiska utlåanden som förhindrade arbetslöshetsförmån om förutsättningar som gällde unga utan utbildning. Utlåtandena gällde cirka 18 000 olika personer. Största delen av de arbetskraftspolitiska utlåanden som gällde unga utan utbildning gavs till Folkpensionsanstalten.

Förfarande som ska anses vara klandervärt i en arbetskraftspolitisk bedömning

I påföljdssystemet för utkomstskydd för arbetslösa är principen den att självförvållad arbetslöshet eller förlängning av arbetslöshet leder till förlust av arbetslöshetsförmån under viss tid eller tills vidare. Påföljdssystemets syfte är att styra arbetssökande att aktivt söka jobb och att delta i sysselsättningsfrämjande service.

Man kan gå miste om arbetslöshetsförmånen för viss tid om man lämnar arbetet eller blir uppsagd, om man vägrar att ta emot arbete eller på grund av försummelser som gäller sysselsättningsplanen och deltagande i sysselsättningsfrämjande service. Vid bedömningen av den arbetssökandes förfarande och en eventuell förlust av rätten till arbetslöshetsförmån utreds de omständigheter som ledde till avslutande av anställningsförhållandet, vägran att ta emot arbete, försummelse att vidta åtgärder enligt sysselsättningsplanen eller till att servicen inte förverkligades. Längden på tiden utan ersättning varierar mellan 15 och 90 dagar. Den som upprepade gånger förfar klandervärt förlorar rätten till arbetslöshetsförmån tills vidare.

Utifrån uppgifter som framgår av arbetsförmedlingsstatistiken förelade arbets- och näringsbyråerna år 2018 cirka 73000 tidsperioder utan ersättning på grund av arbetskraftspolitiskt klandervärda förfaranden. Utlåtandena gällde cirka 69 000 olika personer.

År 2018 gavs cirka 21 000 arbetskraftspolitiska utlåtanden om skyldighet att vara i arbete. Utlåtandena gällde cirka 17 000 olika personer.

Av statistiken framgår inte antalet situationer där arbets- och näringsbyrån har bedömt hur arbetskraftspolitiskt klandervärt den arbetssökandes förfarande har varit och kommit till att ingen tidsperiod utan ersättning eller annan påföljd ska föreläggas.

Återfående av rätten till arbetslöshetsförmån efter arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande

Efter ålagd skyldighet att vara i arbete återfås rätten till arbetslöshetsförmån när personen i fråga i sammanlagt minst tolv kalenderveckor har varit i arbete som räknas in i arbetsvillkoret, deltagit i någon annan sysselsättningsfrämjande service än frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån eller frivilliga studier enligt lagen om främjande av integration, bedrivit frivilliga heltidsstudier enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller varit sysselsatt på heltid i företagsverksamhet eller eget arbete. Rätten till arbetslöshetsförmån återställs också när minst fem år har förflutit från det förfarande som ledde till åläggandet av skyldighet att vara i arbete.

Sysselsättningsfrämjande service

Med sysselsättningsfrämjande service avses enligt definitionen i lagen om utkomstskydd för arbetslösa jobbsökarträning, karriärträning, arbetskraftsutbildning och arbetssökandes frivilliga med arbetslöshetsförmån stödda studier samt arbets- och utbildningsprövning enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, arbetskraftsutbildning enligt lagen om yrkesutbildning (531/2017), frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån enligt lagen om främjande av integration samt arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte enligt lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (189/2001).

Under tiden för sysselsättningsfrämjande service betalas förhöjningsdel till grunddagpenningen för arbetslösa och till arbetsmarknadsstödet samt förhöjd förtjänstdel till inkomstrelaterad dagpenning för sammanlagt högst 200 dagar.

Kostnadsersättning betalas under tiden för annan service än frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån. Kostnadsersättning till en arbetssökande som ansöker om inkomstrelaterad dagpenning beviljas av arbetslöshetskassan och till en arbetssökande som ansöker om grunddagpenning eller arbetsmarknadsstöd av Folkpensionsanstalten.

Enligt arbetsförmedlingsstatistiken gavs år 2018 sammanlagt cirka 200 000 arbetskraftspolitiska utlåtanden om deltagande i sysselsättningsfrämjande service.

Arbetssökandes frivilliga studier

Arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån

Bestämmelser om stödandet av frivilliga studier med arbetslöshetsförmån finns i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Arbets- och näringsbyrån ger den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ett bindande arbetskraftspolitiskt utlåtande om den arbetslöshetsförmån som betalas för stödandet av studierna.

Stöd för en studiehelhet kan i princip ges för högst 24 månader. Stödtiden kan inte förlängas, men den arbetssökande kan meddela arbets- och näringsbyrån att han eller hon avbryter de studier som stöds med arbetslöshetsförmån. Tiden för avbrottet räknas inte in i den maximitiden, om det finns en av arbets- och näringsbyrån godkänd giltig orsak till avbrottet. Som en giltig orsak betraktas exempelvis arbete, sjukdom, familjeledighet och andra motsvarande situationer. Det är i regel fråga om situationer som varar flera månader eller minst flera veckor. Under avbrottet kan personen i fråga studera i den omfattning som han eller hon önskar, men eftersom studierna sker på heltid har personen i allmänhet inte rätt till arbetslöshetsförmån.

För att den arbetssökande ska få arbetslöshetsförmån krävs det att han eller hon gör framsteg i studierna. Arbets- och näringsbyrån följer den arbetssökandes framsteg i studierna på det sätt som överenskommit i sysselsättningsplanen eller en plan som ersätter den.

Rätten till arbetslöshetsförmånen upphör, om den arbetssökande inte i tillräcklig omfattning framskrider i sina studier eller om arbetssökanden försummar att underrätta arbets- och näringsbyrån om framstegen i studierna på det sätt som överenskommit i sysselsättningsplanen eller en plan som ersätter den. Stödandet av studierna kan även upphöra på grund av arbetssökandens frånvaro. Arbets- och näringsbyrån har befogenhet att avgöra ärendet. Byrån samråder med den arbetssökande och ger den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ett bindande arbetskraftspolitiskt utlåtande i ärendet.

År 2018 gavs cirka 37 000 arbetskraftspolitiska utlåtanden om inledande av frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån. Cirka 4 000 arbetskraftspolitiska utlåtanden gavs om tillfälligt avbrott i frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån. Det gavs cirka 2 600 utlåtanden om att rätten upphör.

År 2018 gavs cirka 15 000 utlåtanden om frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån till arbetslöshetskassorna och cirka 38 500 utlåtanden till Folkpensionsanstalten. Utlåtandena gällde sammanlagt cirka 26 000 olika personer.

Frivilliga studier för invandrare

Bestämmelser om stödandet av invandrarnas frivilliga studier med arbetslöshetsförmån finns i lagen om främjande av integration. På överenskommelse om invandrares frivilliga studier, stödtiden, invandrares skyldigheter, uppföljning av och avbrott i studierna samt invandrares och utbildningsproducentens informationsskyldighet tillämpas vad som i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice föreskrivs om frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån.

År 2018 gavs cirka 18 000 arbetskraftspolitiska utlåtanden om inledande av frivilliga studier som ingår i integrationsplanen. Cirka 300 arbetskraftspolitiska utlåtanden gavs om tillfälligt avbrott i invandrares frivilliga studier. Det gavs cirka 500 arbetskraftspolitiska utlåtanden om att rätten till arbetslöshetsförmån upphör.

År 2018 gavs till arbetslöshetskassorna cirka 170 och till Folkpensionsanstalten cirka 23 750 arbetskraftspolitiska utlåtanden om frivillig integrationsutbildning. Utlåtandena gällde sammanlagt cirka 13 000 olika personer.

Förbud mot att söka ändring

Omprövning får inte begäras och besvär får inte anföras över arbets- och näringsbyråns beslut att inte stödja en invandrares frivilliga studier eller att inte godkänna ett meddelande om avbrytande av studier som stöds. Bestämmelser om besvärsförbud finns i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice.

Arbets- och näringsbyråns uppgifter i samband med systemet med alterneringsledighet

Behörigheten att utreda och avgöra förutsättningarna för alterneringsledighet har fördelats mellan arbets- och näringsbyrån och dem som betalar ut alterneringsersättning, dvs. Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna. Enligt lagen om alterneringsledighet lämnar arbets- och näringsbyrån ett bindande arbetskraftspolitiskt utlåtande om den tid i arbete som utgör villkor för betalning av alterneringsersättning, om den övre åldersgränsen för den alterneringslediga, om alterneringsledighetens längd och förlängning av avtalad alterneringsledighet samt om de villkor som gäller alterneringsavtal och anställning av vikarie.

Arbetstagaren ska ha varit anställd hos samma arbetsgivare oavbrutet i 13 månader omedelbart före alterneringsledighetens början. I denna tidsperiod kan ingå sammanlagt högst 30 dagars oavlönad frånvaro. Frånvaro på grund av sjukdom eller olycksfall jämställs med arbete.

Alterneringsledigheten måste inledas senast under den kalendermånad då den alterneringslediga fyller 60 år. Alterneringsledigheten varar minst 100 och högst 180 kalenderdagar.

Arbetsgivaren och arbetstagaren ingår ett skriftligt alterneringsavtal om alterneringsledigheten. I avtalet förbinder sig arbetsgivaren att anställa en vikarie och man kommer överens om villkoren för alterneringsledigheten. Alterneringsavtalet ska lämnas till arbets- och näringsbyrån innan ledigheten börjar. Dessutom ska en tillförlitlig utredning om att en vikarie har anställts lämnas till arbets- och

näringsbyrån innan alterneringsledigheten börjar eller utan dröjsmål efter det att alterneringsledigheten har börjat. Motsvarande utredningar ska lämnas till arbets- och näringsbyrån också när det görs ändringar i alterneringsavtalet. Om alterneringsavtalet lämnas in efter det att alterneringsledigheten har inletts, kan arbets- och näringsbyrån ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om den alterneringsledigas rätt till alterneringsersättning först från och med den tidpunkten.

Som vikarie under en alterneringsledighet ska anställas en person som är arbetslös arbetssökande vid en arbets- och näringsbyrå. Som alterneringsvikarie ska enligt huvudregeln anställas en person som varit arbetslös arbetssökande i minst 90 kalenderdagar under de 14 månader som föregått alterneringsledigheten. Undantag utgörs av arbetssökande under 25 år och över 55 år samt av arbetssökande som inte fyllt 30 år under förutsättning att högst ett år har förflutit sedan den berörd personen avlade yrkes- eller högskoleexamen. En ytterligare förutsättning utöver arbetslöshet är att den som anställs som vikarie inte är en sådan studerande på heltid som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Arbets- och näringsbyrån ger ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om den alterneringsledigas företagsverksamhet. Företagsverksamhet som huvudsyssla utgör ett hinder för betalning av alterneringsersättning.

Enligt uppgifter i arbets- och näringsbyråns kundinformationssystem gavs år 2018 cirka 2400 arbetskraftspolitiska utlåtanden om förutsättningar för alterneringsledighet.

Alterneringsersättning söks hos arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten, som avgör uppfyllelsen av andra villkor för betalning av ersättning än de arbetskraftspolitiska förutsättningarna enligt lagen om alterneringsledighet.

Den som betalar ut alterneringsersättning beslutar om återkrav av en ersättning som betalats utan grund eller till ett för stort belopp. Arbets- och näringsbyrån ger ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om huruvida det är uppenbart att avsikten inte har varit att genomföra arbetsalternering i enlighet med lagen om alterneringsledighet.

Jobsökning i ett annat EU- eller EES-land eller i Schweiz

Den som får arbetslöshetsdagpenning får resa till ett annat EU- eller EES-land eller till Schweiz för att söka arbete där i tre månader och få arbetslöshetsförmån från Finland för denna tid. Rätten baserar sig på EU:s socialskyddslagstiftning. Merparten av förutsättningarna för jobsökning utomlands avgörs av arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten. Arbets- och näringsbyrån kan ge tillstånd att åka utomlands för att söka arbete redan innan personen varit arbetslös arbetssökande i fyra veckor.

Arbets- och näringsbyrån underrättar den som betalar ut arbetslöshetsförmånen om att en arbetssökande har begett sig till en annan stat för att söka arbete där. År 2018 gjordes sammanlagt ca 400 sådana anmälningar.

En person som får utkomstskydd för arbetslösa från ett annat EU- eller EES-land eller Schweiz och som kommer som arbetssökande till Finland i enlighet med EU:s lagstiftning om social trygghet ansöker inte om arbetslöshetsförmån i Finland och sköter inte sina ärenden via arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten. Eventuella anmälningar till ursprungslandet om jobsökning och deltagande i service görs av arbets- och näringsbyrån.

3 Propositionens mål, de viktigaste förslagen och alternativa handlingsvägar

3.1 Målsättning

Syftet med propositionen är att främja arbets- och näringsbyråernas möjligheter att i sin serviceverksamhet fokusera på arbetet med att främja sysselsättningen av arbetssökande och erbjuda dem tjänster samt att stärka Arbetskraftsmyndighetens roll som anordnare av Arbetskrafts- och Företags-tjänster.

Ett ytterligare mål är att främja flexibilitet vid ansökan om arbetslöshetsförmån och den övriga servicen i anslutning till erhållande av förmånen. Avsikten är att ärenden som gäller en arbetssökandes förmån i regel ska skötas huvudsakligen vid Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan.

3.2 De viktigaste förslagen

Avsikten är att merparten av de verkställighetsuppgifter inom systemen för utkomstskydd för arbetslösa och altemneringsledighet som för närvarande hör till arbets- och näringsbyråerna ska överföras till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna. Vissa uppgifter som blir kvar hos arbets- och näringsbyråerna kommer att centraliseras på riksomfattande nivå. Detta förenhetligar behandlingstiderna och minskar de situationer där arbets- och näringsbyrån som en del av sin serviceverksamhet blir tvungen att också sköta verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

För att en arbetslös arbetssökande ska få arbetslöshetsförmån förutsätts också i fortsättningen att han eller hon registrerar sig som arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån, håller sin jobsökning i kraft vid arbets- och näringsbyrån och sköter ärenden hos arbets- och näringsbyrån på det sätt som byrån förutsätter. Uppgifter om att en jobsökning har inletts och om dess giltighet lämnas till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen genom ett Arbetskraftspolitiskt utlåtande. Dessutom ger arbets- och näringsbyrån ett Arbetskraftspolitiskt utlåtande om föreläggande av en påföljd inom utkomstskyddet för arbetslösa, om arbetssökanden gör sig skyldig till ett Arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande.

Den arbetssökande ska redogöra för arbetslöshet, tid i arbete, studier och företagande till Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan, dvs. till samma aktör hos vilken den arbetssökande ansöker om arbetslöshetsförmån. Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan ska avgöra om personen är en arbetslös person och berättigad till arbetslöshetsförmån samt avgöra hur den företagsverksamhet och de studier som arbetssökanden bedriver påverkar hans eller hennes rätt till arbetslöshetsförmån.

Den som betalar ut arbetslöshetsförmån kommer också att ansvara för rådgivningen om de förutsättningar för erhållande av arbetslöshetsförmån i fråga om vilka betalaren kommer att ha ansvaret. Den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ska svara för nästan hela behandlingen och avgörandet av

den arbetssökandes ärende som gäller utkomstskydd. Ändringen kommer att förenkla genomförandet av systemet med utkomstskydd för arbetslösa och sökandet av arbetslöshetsförmån.

De uppgifter som överförs bedöms medföra ett sådant behov av ny kompetens som bör tryggas bl.a. genom tillräcklig utbildning och anvisningar för dem som betalar ut arbetslöshetsförmånen också efter lagens ikraftträdande under övergångsperioden.

Eftersom den föreslagna uppgiftsöverföringen kommer att innebära betydande ändringar i arbetsfördelningen mellan arbets- och näringsbyråerna och dem som betalar ut arbetslöshetsförmånen, bedöms överföringen förutsätta att utbetalarna och arbets- och näringsmyndigheten samarbetar i syfte att sörja för en enhetlig kommunikation om förändringar, både i det skede då man förbereder sig för att verkställa överföringen och efter att överföringen har trätt i kraft.

Utöver uppgiften att avgöra om villkoren för jobbsökningen är giltiga kommer den viktigaste uppgift som blir kvar hos arbets- och näringsbyråerna att gälla föreläggande av påföljder inom utkomstskyddet för arbetslösa. Föreläggande av påföljder bör betraktas som sådan betydande utövning av offentlig makt som enligt 124 § i grundlagen ska skötas av en myndighet, och uppgiften kan därför inte överföras till arbetslöshetskassorna. Även om arbetslöshetskassorna sköter en offentligrättslig uppgift, är de inte myndigheter.

Som i grundlagen avsedd betydande utövning av offentlig makt betraktas också indragning av rätten till arbetslöshetsförmån i en situation där arbetssökanden med stöd av arbetslöshetsförmån har bedrivit frivilliga studier, och utan godtagbart skäl har uteblivit från utbildning enligt utbildnings- eller studieplanen så att det är uppenbart att arbetssökanden inte kan genomföra de planenliga studierna på ett godtagbart sätt, eller om arbetssökanden annars på ett väsentligt sätt har försummat studierna. Av denna orsak ska beslut i sådana ärenden också framöver fattas av arbets- och näringsbyrån. Avsikten är att uppföljningen av framstegen i den arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån ska överföras till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Arbetssökanden ska med arbets- och näringsbyrån komma överens om att underrätta den som betalar ut förmånen om hur studierna framskrider.

Arbets- och näringsbyrån ska också i fortsättningen besluta om stödjande av frivilliga studier med arbetslöshetsförmån. Det är ändamålsenligt att denna uppgift kvarstår som en uppgift som hör till arbets- och näringsbyråns behörighet, eftersom uppgiften har karaktären av arbetskraftspolitisk prövning.

Avsikten är att föreläggandet av påföljder inom utkomstskyddet för arbetslösa och skötseln av vissa andra verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa som kvarstår hos arbets- och näringsbyrån ska centraliseras på riksnivå. Genom centraliseringen säkerställer man att det finns sakkunskap och att enhetlig tillämpningspraxis och enhetliga behandlingstider tillämpas.

Prövningen av förutsättningarna för beviljande av alturneringsersättning är inte förenad med betydande utövning av offentlig makt eller sådan arbetskraftspolitisk prövning som skulle innebära att uppgifterna behöver kvarstå hos arbetskraftsmyndigheten. Därför föreslås det i propositionen att den som betalar ut alturneringsersättning, dvs. Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan, till alla delar ska besluta om beviljande av alturneringsersättning.

Enligt EU:s lagstiftning om social trygghet får en arbetslös bege sig till ett annat EU- eller EES-land eller Schweiz för att söka arbete och få utkomstskydd för arbetslösa från utgångslandet. Sådana här personer som kommer för att söka arbete i Finland sköter inte sina ärenden i Finland hos en arbetslöshetskassa eller hos Folkpensionsanstalten. Det är Arbetskraftsmyndigheten som också framöver ska sköta det behövliga informationsutbytet om exempelvis fortsatt jobbsökning med den utländska inrättning som betalar utkomstskyddet för arbetslösa. Däremot ska den som lämnar Finland för att söka arbete utomlands ha sina myndighetskontakter endast med den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Detta bidrar till att förtydliga genomförandet av systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

3.3 Alternativa handlingsvägar

Tillgången till offentlig Arbetskrafts- och företagsservice kan alternativt förbättras genom att man effektiviserar och utvecklar den nuvarande serviceprocessen t.ex. genom att centralisera uppgifterna inom utkomstskyddet för arbetslösa och öka resurserna. Enbart dessa medel bedöms dock inte vara tillräckliga, om inte de verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa som hör till Arbets- och näringsbyrån samtidigt minskas.

I det alternativ inom det nuvarande systemet med utkomstskydd för arbetslösa som baserar sig på delad behörighet ansvarar Arbets- och näringsbyrån fortfarande vid tillhandahållandet av offentlig Arbetskrafts- och företagsservice i rätt stor utsträckning också för avgörandet av giltigheten för förutsättningarna för den arbetssökandes erhållande av arbetslöshetsförmån. Samtidigt kommer dock också de som betalar ut arbetslöshetsförmån att inom ramen för sin nuvarande behörighet avgöra förutsättningarna för erhållande av arbetslöshetsförmån, vilka för sin del hänför sig till samma omständigheter som Arbets- och näringsbyrån prövar (tid i arbete, studier, företagsverksamhet).

Arbetskraftsserviceverksamheten anses inte heller bli effektivare eller genomförandet av systemet med utkomstskydd för arbetslösa bli tydligare enbart på grund av att de uppgifter som föreslås bli överförda centraliseras inom Arbets- och näringsförvaltningen.

Med undantag för alternativet att öka resurserna kan de ovan beskrivna alternativen i princip anses vara kostnadsneutrala för staten.

Ett annat alternativ är att de verkställighetsuppgifter inom systemen för utkomstskydd för arbetslösa och alterneringsledighet som hör till Arbets- och näringsbyrån överförs till Folkpensionsanstalten. I detta alternativ minskar Arbets- och näringsbyråns uppgifter, och tillgången till och kvaliteten på de offentliga Arbetskrafts- och företagstjänsterna förbättras om resurserna för tjänsterna samtidigt ökas. Detta alternativ ökar också Folkpensionsanstaltens omkostnader och förutsätter att tillräcklig kompetens säkerställs, eftersom de uppgifter som överförs är nya för Folkpensionsanstalten. Genomförandet av detta alternativ och den riksomfattande centraliseringen av uppgifterna inom Arbetskrafts- och näringsförvaltningen kan öka likabehandlingen av arbetssökande jämfört med ett alternativ där uppgifter som för närvarande hör till Arbets- och näringsbyrån överförs även till arbetslöshetskassorna. Alternativet främjar i princip en enhetlig beslutspraxis och enhetliga behandlingstider, så länge man sörjer för enhetliga anvisningar, enhetlig tillsyn och enhetlig uppföljning på en tillräcklig nivå. Detta alternativ kommer dock att ytterligare öka byråkratin för den som ansöker om förmånen och komplicera verkställigheten, när en medlem i en arbetslöshetskassa som ansöker om arbetslöshetsförmån behöver sköta ärenden inte bara hos Arbets- och näringsbyrån och arbetslöshetskassan utan också hos Folkpensionsanstalten.

I propositionen föreslås det att Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna ersätts för den ökning av omkostnaderna som propositionen föranleder. Ett alternativ är att personal vid arbets- och näringsbyråerna övergår i anställning hos dem som betalar ut arbetslöshetsförmån. Detta alternativ tryggar endast delvis det resursbehov som förmånsbetalarna orsakas av genomförandet av de nya uppgifterna. Alternativet säkerställer för sin del att personal med den sakkunskap och kompetens som krävs för de nya uppgifterna övergår i anställning hos förmånsbetalarna. Överföringen av personal försvåras av att de uppgifter som överförs till arbets- och näringsbyråerna i mycket varierande delar ingår i befattningsbeskrivningarna för arbets- och näringsbyråernas personal och av att det inte är fråga om överföring av en funktionell helhet till en annan arbetsgivare.

Den ovan beskrivna överföringen av personal främjar inte målet att stärka arbets- och näringstjänsterna, om inte resurserna samtidigt ökas. Överföringen av personal bedöms inte i tillräcklig utsträckning trygga förmånsbetalarnas resurser och kompetensbehov, eftersom de uppgifter som överförs förutsätter att alla personer som deltar i behandlingen av utkomstskyddsärenden utbildas och att sakkunskapen upprätthålls. Personalen vid arbets- och näringsbyråerna kan dock om de så önskar söka lediga tjänster hos dem som betalar ut förmånen.

4 Propositionens konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Överföringen av arbets- och näringsbyråernas uppgifter i anslutning till arbetslöshetsförmåner och altemneringsersättning kommer att medföra kostnader för Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna bl.a. vid beredningen och verkställigheten av avgörandeverksamheten, kundbetjäningen och ändringarna i informationssystemen. Kostnaderna för skötseln av de nya uppgifterna kommer att ersättas av statens medel till dem som betalar ut arbetslöshetsförmånen.

Enligt regeringsprogrammet ska sysselsättningstjänsterna utvecklas genom att tillgången till tjänster liksom tjänsternas kvalitet, effekt och mångsidighet förbättras och ersätter rutinartade åtgärder. Den arbetsinsats som vid arbets- och näringsbyråerna har använts för att utföra de uppgifter som överförs kommer att fördelas på tjänster som stöder sysselsättningen och tillgången på kompetent arbetskraft och som tillhandahålls av tjänstemännen vid arbets- och näringsbyråerna. Den resurs som frigörs vid överföringen av uppgifter kan fördelas bl.a. på arbete för att genomföra en i regeringsprogrammet beskriven modell, där man i den arbetslösa personens sysselsättningsplan kommer överens om en personlig skyldighet att söka jobb och om tjänster, till exempel utbildning och rehabilitering.

Propositionen hänför sig till statens budgetproposition för 2021 och avses bli behandlad i samband med den.

Konsekvenser för Folkpensionsanstaltens och arbetslöshetskassornas omkostnader

De uppgifter som överförs från arbets- och näringsbyråerna till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna motsvarar i fråga om arbetsinsatsen uppskattningsvis cirka 130 årsverken (år 2018) och i fråga om kostnaderna cirka 6,8 miljoner euro vid arbets- och näringsbyråerna.

Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna har uppskattat att de nya uppgifterna kommer att öka deras omkostnader med sammanlagt cirka 16 miljoner euro. Folkpensionsanstalten har bedömt att överföringen av uppgifterna kommer att medföra ett behov av tilläggspersonal motsvarande cirka 115 årsverken och därutöver ett behov av tilläggspersonal motsvarande 20 årsverken under övergångsperioden för ändringen. Arbetslöshetskassorna har uppskattat att behovet av ytterligare årsverken till följd av uppgiftsöverföringen kommer att vara cirka 130.

Jämfört med arbets- och näringsbyråernas nuvarande arbetsmängd kommer merparten av de uppgifter som överförs från arbets- och näringsbyråerna att gälla inledande av arbetssökandens arbetslöshet eller tid i arbete. Eftersom förmånsbetalarna redan för närvarande utreder frågor som gäller förmånstagarens sysselsättning och eftersom uppgiftsöverföringen gör det möjligt att effektivisera behandlingen av utkomstskyddet för arbetslösa genom utveckling av informationssystemen och verkställigheten, kan det bedömas att ökningen av Folkpensionsanstaltens och arbetslöshetskassornas arbetsmängd i fråga om dessa uppgifter på längre sikt blir mindre än den arbetsmängd som använts inom arbets- och näringsförvaltningen för de uppgifter som överförs. Utredningen av arbetssökandenas förutsättningar för företagsverksamhet och studier bedöms öka arbetsmängden för alla dem som betalar ut arbetslöshetsförmån i det skede som ändringen planeras och införs. I vilken mån mängden arbete som används för egentliga avgöranden kommer att öka bedöms emellertid variera i hög grad beroende på förmånsbetalaren.

Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Den ökning av omkostnaderna som skötseln av de nya uppgifterna medför kommer att ersättas till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna av statens medel.

Avsikten är att arbets- och näringsbyråns kundinformationssystem ska ersättas med ett nytt system vid ingången av 2021. NTM-centralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter svarar för uppbyggandet av systemet och för dess kostnader. Eftersom kundinformationssystemet byggs upp på nytt, medför överföringen av uppgifter i sig inte några nämnvärda extra kostnader med tanke på helheten.

Överföringen av uppgifterna orsakar liksom alla lagändringarna datasystemkostnader för Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna. En del av kostnaderna uppkommer i vilket fall som helst, eftersom det kundinformationssystem som byggs upp med tanke på arbets- och näringsbyråerna är helt nytt och endast en del av kostnaderna förorsakas av uppgiftsöverföringar. Förnyandet av kundinformationssystemet gör de samtidigt möjligt att effektivisera utbytet av information mellan dem som betalar ut arbetslöshetsförmånerna och arbets- och näringsbyrån och effektivisera genomförande av de enskilda aktörernas egna system för utkomstskydd för arbetslösa.

De som betalar ut arbetslöshetsförmånen har uppskattat att de ändringar i informationssystemen som beredningen av uppgiftsöverföringen medför kommer att föranleda en kostnad på sammanlagt

cirka 10 miljoner euro. Folkpensionsanstalten har under beredningen bedömt att de ändringar i informationssystemen som överföringen av uppgifterna medför kommer att föranleda en kostnad på cirka 3 miljoner euro och de övriga förberedande arbetena en kostnad på cirka 0,5 miljoner euro. Arbetslöshetskassorna har under beredningen uppskattat att överföringen av uppgifterna kommer att medföra informationssystemkostnader till ett belopp av ca 6–6,5 miljoner euro.

Övriga ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna överföringen av uppgifter bedöms inte ha några konsekvenser för utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa, eftersom propositionen med undantag för ändringen i specialbestämmelserna om arbetskraftsutbildning inte påverkar förutsättningarna för erhållande av arbetslöshetsförmån.

Eventuella effekter på förmånsutgifterna kan uppstå endast om tillämpningspraxis för lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändras när uppgifterna överförs från arbets- och näringsbyrån till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna. En sådan effekt är inte sannolik. Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna sköter redan nu den offentliga verkställighetsuppgift som föreskrivs i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om alterneringsledighet. Folkpensionsanstalten är en självständig offentlighetsrättslig inrättning, vars förvaltning och verksamhet övervakas av fullmäktige som väljs av riksdagen. I arbetslöshetskassorna övervakas genomförandet av förmånerna av Finansinspektionen. Finansinspektionen övervakar och kontrollerar att arbetslöshetskassorna iakttar lagen och god försäkringssed och använder ändamålsenliga förfaringsätt i sin verksamhet. I beslut som gäller utkomstskydd för arbetslösa får ändring sökas hos besvärnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna övervakar också genom interna tillsynsåtgärder att behandlingen av utkomstskyddet för arbetslösa sker på ett korrekt och enhetligt sätt. Verkställighetsanvisningarna kan förtydligas och personalen utbildas för att trygga en lagenlig avgörandeverksamhet.

Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Konsekvenser för arbets- och näringsbyråernas verksamhet

De uppgifter som överförs från arbets- och näringsbyråerna till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna motsvarar i fråga om arbetsinsatsen uppskattningsvis cirka 130 årsverken (år 2018) vid arbets- och näringsbyråerna, arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter och vid närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland. I uppskattningen ingår den totala arbetstid som används för att ge arbetskraftspolitiska utlåtanden och utarbeta begäranden om utredning i samband med utredning av arbetssökandes rätt till utkomstskydd för arbetslösa, rådgivningsarbete och administrativt arbete. I fråga om närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland omfattar bedömningen det juridiska stödet till och styrningen av arbets- och näringsbyråerna.

Som en del av regeringsprogrammets mål att utveckla sysselsättningstjänsterna och garantera resurserna för personlig service kommer den arbetsinsats på uppskattningsvis cirka 130 årsverken (år 2018) vid arbets- och näringsbyråerna som fördelats på att sköta de uppgifter som överförs till dem

som betalar ut arbetslöshetsförmån att fördelas på att sköta sådan service vid byråerna som stöder sysselsättningen och tillgången på kompetent arbetskraft. Den resurs som frigörs till följd av uppgiftsöverföringen kommer att fördelas särskilt på de tjänstemän vid arbets- och näringsbyråerna som sköter grundläggande uppgifter inom kundservicen. Det är dock möjligt att den personal vid arbets- och näringsbyråerna som skött de uppgifter som överförs söker sig till lediga tjänster hos dem som betalar ut förmåner.

Den totala arbetstid som år 2018 användes vid enheterna för utkomstskydd för arbetslösa och inom ramen för annat motsvarande sakkunnigarbete vid arbets- och näringsbyråerna för arbetskraftspolitiska utlåtanden och för att utarbeta begäranden om utredning i anslutning till utredningen av arbetsökandes rätt till utkomstskydd för arbetslösa motsvarar cirka 90 årsverken. Efter överföringen av uppgifterna kommer den totala arbetstid som står till förfogande för de verkställighetsuppgifter på sakkunnignivå inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa (utlåtanden och begäranden om utredning) som blir kvar hos arbets- och näringsbyråerna att motsvara uppskattningsvis cirka 65 årsverken. I fråga om dessa uppgifter föreslås det att behandlingen centraliseras på riksnivå. En centralisering på riksnivå av de verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa som kvarstår hos arbetskraftsmyndigheten gör det möjligt att trygga enhetlig beslutspraxis och enhetliga behandlingstider. Med beaktande av den resurs som arbets- och näringsbyråerna använt för sakkunnigarbete på heltid inom verkställigheten av utkomstskyddet för arbetslösa är det möjligt att den resurs som frigörs vid uppgiftsöverföringen framför allt kommer att fördelas på tjänstemän som sköter grundläggande uppgifter inom kundservicen vid arbets- och näringsbyråerna.

I den föreslagna överföringen av arbets- och näringsbyråernas uppgifter till dem som betalar ut arbetslöshetsförmånen ska bestämmelserna om överlåtelse av rörelse i arbetsavtalslagen (55/2001) och statstjänstemannalagen (750/1994) bedömas. På omorganiseringen av uppgifter och verksamhet tillämpas även rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (2001/23/EG, överlåtelsedirektivet). Överlåtelsedirektivet tillämpas på offentliga eller privata företag som bedriver ekonomisk verksamhet, oberoende av om de eftersträvar vinst eller inte. Som överlåtelse enligt direktivet betraktas dock inte omorganisering av förvaltningsmyndigheter eller överföring av administrativa uppgifter från ett offentligt samfund till ett annat. Med överlåtelse av rörelse avses enligt 5 e § i statstjänstemannalagen överlåtelse av en funktionell del av den statliga verksamheten till en annan arbetsgivare, om den del som överläts förblir oförändrad eller likartad efter överlåtelsen. Enligt 1 kap. 10 § i arbetsavtalslagen avses med överlåtelse av arbetsgivarens rörelse överlåtelse av ett företag, en rörelse, en sammanslutning eller en stiftelse eller en funktionell del därav till en annan arbetsgivare, om den rörelse som överläts och som bedrivits som huvud- eller sidoverksamhet eller den överlåtna delen efter överlåtelsen förblir oförändrad eller likartad. Kravet på en funktionell del uppfylls, om föremålet för överlåtelsen också kan utgöra självständigt driven affärsverksamhet. Saken påverkas dessutom av huruvida helheten efter överlåtelsen förblir oförändrad eller likartad. De uppgifter som föreslås bli överförda utförs i regel som en del av arbets- och näringsbyråernas serviceverksamhet så att uppgifterna utgör 5–10 procent av befattningsbeskrivningarna för byråernas tjänstemän. Det är således inte fråga om en självständig funktionell helhet. De uppgifter som föreslås bli överförda bedöms inte heller utgöra en separat, fristående del av processen för utbetalning av arbetslöshetsförmån. Utifrån ovan nämnda omständigheter bedöms det att överföringen av de föreslagna uppgifterna vid arbets- och näringsbyråerna till dem som betalar ut arbetslöshetsförmånen inte uppfyller de föreskrivna förutsättningarna för överlåtelse av rörelse.

Regeringen har beslutat att 2020 genomföra regionala försök med arbetskraftstjänster där ansvaret för serviceprocessen i fråga om de arbetssökande som hör till målgruppen överförs från arbets- och näringsbyråerna till kommunerna. Målet med försöken är att förbättra möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden särskilt för dem som varit arbetslösa en längre tid eller som har en svag ställning på arbetsmarknaden. Personal vid arbets- och näringsbyråerna övergår i kundbetjäningssuppgifter som styrs av kommuner och kommunala tjänsteinnehavare börjar utföra också sådana uppgifter som tidigare hörde till arbets- och näringsbyrån bl.a. när det gäller att hänvisa arbetslösa till tjänster. Arbets- och näringsbyråerna koncentrerar sig i fortsättningen allt mer på de kärnuppgifter som gäller matchning av arbetsmarknaden, arbetskraftens rörlighet och tillgången på kompetent arbetskraft, dvs. arbetsförmedling och rekryteringstjänster. Detta främjas under försökstiden av att arbets- och näringsbyråerna kommer att ha färre uppgifter än för närvarande i anslutning till verkställigheten av utkomstskyddet för arbetslösa.

Konsekvenser för Folkpensionsanstaltens och arbetslöshetskassornas verksamhet

Ordnandet av kundrådgivning som gäller utkomst kommer att koncentreras hos den som betalar ut arbetslöshetsförmån, när de omständigheter som påverkar kundens rätt till arbetslöshetsförmån exempelvis i fråga om företagsverksamhet och tiden i arbete inte längre behöver utredas på två olika ställen.

När den nuvarande delade behörigheten inom förvaltningen minskas kommer detta också att förenkla verkställigheten av utkomstskyddet för arbetslösa, göra lagstiftningen tydligare och främja avreglering och således underlätta verkställigheten. Ändringen bedöms främja digitaliseringen av behandlingen av arbetslöshetsförmåner när arbets- och näringsbyråernas kundinformationssystem samtidigt förnyas och de som betalar ut arbetslöshetsförmånerna samtidigt utvecklar sina egna verkställighetssystem och verkställighetsprocesser.

Folkpensionsanstaltens och arbetslöshetskassornas arbetsmängd samt det kompetensbehov som krävs för ett lagenligt och jämlikt genomförande av de nya uppgifterna kommer att öka i motsvarande grad. Eftersom dessa redan för närvarande utreder frågor som gäller sysselsättning, bedöms ökningen av arbetsmängden vara något mindre än den personalresurs som används inom arbetskraftsförvaltningen för de uppgifter som överförs. För närvarande utför arbetskraftsmyndigheterna och utbetalarna av arbetslöshetsförmån delvis överlappande arbete när de exempelvis utreder hur mottagande av arbete, permittering eller företagsverksamhet påverkar rätten till arbetslöshetsförmån.

Uppgiftsöverföringen kommer att förenkla och eventuellt försnabba behandlingen av besvär som anförs hos besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen, när den som betalar ut arbetslöshetsförmånen inte längre behöver begära utlåtande i besvärshandlingen av arbets- och näringsbyrån eller arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter. I fråga om de uppgifter som överförs kommer endast den som betalar ut arbetslöshetsförmånen att behandla besvärshandlingen innan det sänds till besvärinstansen efter begäranden om tilläggsutredning från besvärinstansen. Detta kommer att öka arbetet i samband med ärenden som gäller ändringssökande hos dem som betalar ut arbetslöshetsförmån när dessa gör utlåtanden och skaffar tilläggsutredningar. Samtidigt kommer det att finnas färre handläggningsskeden i besvärshandlingen, när den som betalar ut förmånen inte behöver inhämta utlåtanden av arbets- och näringsmyndigheten.

Ändringar i informationsförmedlingen

Överföringen av uppgifter kommer att medföra ändringar i informationsutbytet mellan Arbetskraftsmyndigheten och den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Arbetskraftsmyndigheten kommer att ge betydligt färre Arbetskraftspolitiska utlåtanden om arbetsökandes rätt till arbetslöshetsförmåner. För att Arbetskraftsmyndigheten ska kunna sköta verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa och tillhandahålla tjänster behöver Arbetskraftsmyndigheten av utbetalaren av arbetslöshetsförmånen få sådana uppgifter i fråga om vilka Arbetskraftsmyndigheten för närvarande har beslutanderätt. Sådana uppgifter som är nödvändiga för att tjänster ska kunna tillhandahållas är exempelvis datumet för avresa till ett EU- eller EES-land eller till Schweiz för jobbsökning, huruvida skyldigheten att vara i arbete fullgjorts och begränsningen i fråga om en ung person som saknar utbildning uppfylls, tidpunkten när företagsverksamhet eller studier på heltid har inletts respektive avslutats samt huruvida den berörda personen varit sysselsatt på heltid i mer än två veckor. Dessutom ska den som betalar ut arbetslöshetsförmånen förmedla Arbets- och näringsbyråns uppgifter om tillfälligt avbrott i frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån och om avbrott i utbetalningen av arbetslöshetsförmån på grund av att studierna inte har framskridit.

Konsekvenser vid beredningen av genomförandet

De föreslagna ändringarna föranleder extra arbete under det skede då genomförandet planeras och inleds. Lagändringarna kommer att förutsätta ändringar i Folkpensionsanstaltens, arbetslöshetskassornas och Arbets- och näringsbyråernas anvisningar, blanketter, kundinformation och webbtjänster.

Konsekvenser för medborgarna

När den som betalar ut arbetslöshetsförmånen i större utsträckning än hittills kommer att besluta om förutsättningarna för utbetalning av förmånen, kommer den arbetsökande oftare än vad som är fallet i dag att lämna uppgifter till en enda aktör. Samtidigt minskar risken för missförstånd och fel. Eftersom Arbetskraftspolitiska utlåtanden kommer att behövas mer sällan än för närvarande i synnerhet vid förändringar under perioden för arbetslöshet, kommer behandlingen av ärendena sannolikt att för snabbas och behandlingsprocessen bli enklare, och då kommer inte heller erhållandet av förmånen att fördröjas på grund av handläggning vid en annan myndighet.

På samma grunder som ovan i fråga om effekterna på förmånsutgifterna bedöms det att det inte kommer att ske några förändringar i likabehandlingen av kunderna på grund av den föreslagna uppgiftsöverföringen.

De nuvarande behandlingstiderna vid handläggningen av ärenden som gäller utkomstskyddet för arbetslösa kan åtminstone i initialskedet för uppgiftsöverföringen bli längre på grund av de nya uppgifter som utbetalarna av arbetslöshetsförmånerna får. Med beaktande av att arbetslöshetsförmån söks i efterhand får den som betalar ut förmånen oftast kännedom om sådana förändringar som påverkar rätten att få förmån först i ansökningsskedet. Då kan utredningen av ärendet också i fråga om de uppgifter som föreslås bli överförda fördröja erhållandet av förmånen. En snabb hantering av

förändringar som påverkar erhållandet av arbetslöshetsförmåner främjas av utvecklandet av elektronisk informationsförmedling i samband med ändringar i informationssystemen, när de som betalar ut förmåner vid förmånsbehandlingen utnyttjar t.ex. information som fås från inkomstregistret och studie- och examensregistren.

Överföringen av uppgifter kommer att förenkla och eventuellt påskynda handläggningen av besvär som lämnas till besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Till följd av överföringen av uppgifterna kommer besvärssärenden innan de sänds till besvärssinstansen att behandlas endast av den som betalar ut arbetslöshetsförmånen, efter begäran om tilläggsutredning från besvärssinstansen.

Genom att på riksomfattande nivå centralisera behandlingen av påföljderna av en arbetssökandes klandervärda förfarande och vissa andra verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa säkerställer man att det finns sakkunskap och att en enhetlig tillämpningspraxis och enhetliga behandlingstider tillämpas.

Överföringen av uppgifter bedöms inte ha några könsrelaterade konsekvenser.

Eventuella andra konsekvenser

Tack vare uppgiftsöverföringen kommer arbetslösa arbetssökande att mer sällan än hittills behöva lämna utredningar i samma ärende till två olika aktörer. Detta minskar byråkratin i samband med ansökan om arbetslöshetsförmån. Den minskade byråkratin kommer eventuellt att påverka mottagandet av arbete och därigenom sysselsättningen¹.

En minskning av de uppgifter som hänför sig till verkställigheten av utkomstskyddet för arbetslösa vid arbets- och näringsbyråerna kommer att öka byråernas möjligheter att fokusera på service för arbetslösa, när den arbetsinsats som vid arbets- och näringsbyråerna använts för att utföra de uppgifter som nu överförs till dem som betalar ut arbetslöshetsförmån riktas till sådana tjänster vid byråerna som stöder återanställning av arbetslösa och tillgången på kompetent arbetskraft. Denna insats motsvarar enligt en grov uppskattning cirka 130 årsverken (år 2018) vid arbets- och näringsbyråerna. Denna resursallokering bedöms ha en positiv sysselsättningseffekt, eftersom den leder till att tillgången till och kvaliteten på arbetskrafts- och företagsservice förbättras. Ställningen för de olika arbetstagargrupperna (unga, äldre, långtidsarbetslösa, specialgrupper) på arbetsmarknaden kommer att påverkas av att de sannolikt i ökande grad styrs till andra behövliga tjänster, vilket kommer att kräva ny slags kompetens hos arbetskraftsmyndigheterna.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Arbetsgruppen för utredning av arbetsfördelningen inom utkomstskyddet för arbetslösa

Arbets- och näringsministeriet tillsatte i oktober 2016 en arbetsgrupp för att utreda om myndighetsuppgifterna i anslutning till utkomstskyddet för arbetslösa och alterneringsledighet kunde överföras till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna, så att de bindande arbetskraftspolitiska utlåtandena slopas. Dessutom skulle arbetsgruppen bedöma om det fanns andra uppgifter i anslutning

¹ [Byråkratifällor i den sociala tryggheten: Plan för en randomiserad fältprovning, Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 25/2019.](#)

till en persons utkomst eller myndighetsuppgifter i anslutning till beviljande, utbetalning eller återkrav av förmåner som kunde överlåtas till Folkpensionsanstalten och eventuellt arbetslöshetskassorna. Bakom tillsättandet av arbetsgruppen låg den dåvarande regeringens beslut om landskapsreformen och beredningen i anslutning till den. I samband med landskapsreformen skulle arbets- och näringstjänsterna och företagstjänsterna ha slagits samman i tillväxttjänster, för vilka landskapet skulle ha haft organiseringsansvaret.

Arbetsgruppen överlämnade sitt [betänkande](#) i november 2016. Arbetsgruppen ansåg det vara möjligt att det bindande utlåtande om de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för betalning av arbetslöshetsförmån och altemneringsersättning som ges av arbets- och näringsbyråerna slopas. Dessutom ansåg arbetsgruppen att de uppgifter för information om utkomstskydd för arbetslösa och altemneringsledighet som hör till arbets- och näringsbyråerna kunde överföras till dem som betalar ut arbetslöshetsförmånen.

Enligt arbetsgruppens uppfattning kan bland arbets- och näringsbyråernas uppgifter i anslutning till stödjande av studier de uppgifter som gäller bedömningen av huruvida studier betraktas som heltidsstudier samt uppföljningen av framstegen inom frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån överföras till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. På samma sätt ska de som betalar ut arbetslöshetsförmån kunna avgöra förutsättningarna för erhållande av arbetslöshetsförmån i de situationer där arbetssökanden lämnar Finland för att söka arbete i ett EU- eller EES-land eller Schweiz.

Arbetsgruppen ansåg att det att uppgiften att utreda arbetskraftspolitiska förutsättningar överförs från arbets- och näringsbyråerna till arbetslöshetskassorna och Folkpensionsanstalten inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. I fråga om påföljderna inom utkomstskyddet för arbetslösa konstaterade arbetsgruppen att överföringen av dessa uppgifter till arbetslöshetskassorna är förenad med osäkerhetsfaktorer som beror på de grundläggande fri- och rättigheterna och lagstiftningsordningen och som arbetsgruppen inte kunde utreda på ett uttömmande sätt inom den utsatta tiden. Arbetsgruppen ansåg det vara nödvändigt att Folkpensionsanstaltens och arbetslöshetskassornas resurser tryggas vid genomförandet av uppgiftsöverföringen. Arbetsgruppen ägnade dessutom uppmärksamhet åt att Folkpensionsanstaltens och arbetslöshetskassornas sakkunskap bör tryggas.

Arbetsgruppen ansåg att en uppgiftsöverföring är ändamålsenlig bl.a. för att man inom arbetskrafts-servicen länge har upplevt att det råder en konflikt mellan den service och den kontroll som följer av tillhandahållandet av arbetskraftsservice och uppgifterna inom utkomstskyddet för arbetslösa. Det kan vara svårt för den som ansöker om arbetslöshetsförmån att uppfatta olika myndigheters roller i processen för utkomstskyddet för arbetslösa, eftersom påvisandet av att arbetskraftspolitiska förutsättningar finns och ansökan om arbetslöshetsförmån är separata klientprocesser. Om dessa slås samman minskar risken för att arbetslösa arbetssökande förlorar sina rättigheter (till exempel att förmånen inte söks inom ansökningstiden trots ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om att inget hinder föreligger). Arbetsgruppen konstaterade också att arbetslösa arbetssökande kan ha svårt att förstå varför de är skyldiga att lämna liknande uppgifter t.ex. om sitt arbete till två olika myndigheter (definition av arbetslöshet, fullgörande av skyldigheten att vara i arbete, arbetsvillkor) och varför samma sak (t.ex. sysselsättning i företagsverksamhet) kan påverka erhållandet av arbetslöshetsförmån på olika sätt ur arbets- och näringsbyråns respektive utbetalarens synvinkel. Arbetsgrup-

pen bedömde att bestämmelsernas komplexitet, rädslan för byråkrati och dröjsmålet med utbetalningen av förmånen kan inverka negativt på mottagandet av arbete. Arbetsgruppen konstaterade att slopandet av den ovan beskrivna delade behörigheten inom förvaltningen förenklar verkställigheten av utkomstskyddet för arbetslösa, förtydligar lagstiftningen och främjar avregleringen vilket också underlättar verkställigheten. Uppgiftsöverföringen kommer sannolikt också att ha en minskande effekt på verkställighetskostnaderna och främja digitaliseringsutvecklingen.

5.2 Övrig beredning

Efter att arbetsgruppen för utredning av arbetsfördelningen inom utkomstskyddet för arbetslösa hade lämnat sitt betänkande fortsatte beredningen av uppgiftsöverföringen vid arbets- och näringsministeriet i samarbete med de centrala arbetslivsorganisationerna och social- och hälsovårdsministeriet. De som betalar ut arbetslöshetsförmånen har hörts under beredningen. I fråga om förslaget om överföring av uppgifter har det 2017 begärts yttranden i samband med regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om offentlig service för rekrytering och kompetensutveckling, lag om finansiering av regionutveckling och tillväxttjänster och lag om privata arbetsförmedlingstjänster samt till lag om ändring av 1 och 2 § i lagen om allmänna förutsättningar för stöd som beviljas för ekonomisk verksamhet². Efter att utlåtandena gavs har beredningen av uppgiftsöverföringen fortsatt i form av en separat proposition³.

Regeringen beslutade vid sina budget- och ramförhandlingar i september 2019 utreda möjligheten att överföra merparten av arbets- och näringsbyråernas uppgifter inom utkomstskyddet till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna. Utkastet till regeringsproposition om en uppgiftsöverföring behandlades hösten 2019 i underarbetsgruppen för lönesubvention och förmåner vid ministerarbetsgruppen för främjande av sysselsättningen.

5.2 Remissyttrandena och hur de har beaktats

Utkastet till proposition var på remiss 2020. Utlåtande om utkastet begärdes av närings-, trafik- och miljöcentralerna arbets- och näringsbyråerna, arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter, närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, justitieministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, dataombudsmannens byrå, Finansinspektionen, Sysselsättningsfonden, Folkpensionsanstalten, Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf, försäkringsdomstolen, besvärnämnden för social trygghet, Akava ry, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Finlands Näringsliv rf, Kommunala arbetsmarknadsverket, Företagarna i Finland rf, Arbets- och näringsförvaltningens personalförbund ANPF rf, Ålands landskapsregering, Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, Sametinget, Renbeteslagens förbund och Työttömien Keskusjärjestö ry.

(Denna punkt kompletteras efter remissbehandlingen.)

² [Statsrådets projektportal: TEM031:00/2017](#)

³ [RP 93/2018 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om offentlig service för rekrytering och kompetensutveckling, lag om finansiering av regionutveckling och tillväxttjänster och lag om privata arbetsförmedlingstjänster samt till lag om ändring av 1 och 2 § i lagen om allmänna förutsättningar för stöd som beviljas för ekonomisk verksamhet; förfallen.](#)

6 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2021 och avses bli behandlad i samband med den.

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av socialtrygghets- och försäkringslagstiftningen med anledning av EU:s allmänna dataskyddsförordning (RP 87/2019 rd) behandlas för närvarande i riksdagen. I den propositionen föreslås ändringar i 21 § i lagen om alterneringsledighet, som det föreslås ändringar i också i denna regeringsproposition.

Vid arbets- och näringsministeriet bereds en ändring av lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice och av lagen om sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen så att i lagarna görs de ändringar som följer av allmänna dataskyddsförordningen. Regeringsproposition ska lämnas till riksdagen i slutet av höstsessionen 2019. Ändringarna gäller personuppgiftsansvariga och beviljande av användarrättigheter till register. I denna proposition föreslås det att Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan som betalar ut alterneringsersättningen till alla delar ska besluta om beviljande av alterneringsersättning. De bestämmelser i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice som gäller beviljande av användarrättigheter för avgörande av ärenden enligt lagen om alterneringsledighet behöver ändras i samband med denna proposition.

Vid arbets- och näringsministeriet bereds ett lagförslag om kommunförsök med sysselsättning (försökslagen). I försökslagen ska det föreskrivas om ett tidsbegränsat försök under vilket kommunerna ordnar sådana tjänster som avses i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice medan arbets- och näringsbyråerna har kvar verkställighetsuppgifter inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa. I denna proposition föreslås det att de lagstadgade uppgifterna för dem som betalar ut arbetslöshetsförmån och för arbets- och näringsbyråerna ändras.

Specialmotivering

1 Lagförslag

1.1 Lagen om utkomstskydd för arbetslösa

1 kap. Allmänna bestämmelser

3 §. *Förmånstagarnas allmänna rättigheter och skyldigheter.* Informationen i den hänvisning till lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice som ingår i paragrafens 1 mom. utökas. I den gällande bestämmelsen föreskrivs det endast om en arbetssökandes rätt till en sysselsättningsplan. I lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice finns emellertid utöver bestämmelser om sysselsättningsplanen också bestämmelser om andra tjänster som stöder den arbetssökandes jobbsökning och sysselsättning. Bestämmelser om sådana tjänster som är avsedda för arbetslösa finns dessutom i vissa andra lagar, och hänvisningen i 1 mom. är inte uttömmande.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att den arbetssökande inte längre ska ha en allmän skyldighet att för arbets- och näringsbyrån förete uppgifter och redogörelser om sin yrkeskompetens, sin arbetshistoria, utbildning och arbetsförmåga. Redogörelserna har använts vid bedömningen av den arbetssökandes behov av offentlig arbetskrafts- och företagsservice, och bestämmelser om skyldigheten ska i fortsättningen finnas enbart i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Ändringen påverkar inte den arbetssökandes skyldighet att för arbets- och näringsbyrån lägga fram de uppgifter som behövs för att avgöra ett utkomstskyddsärende.

Det är onödigt att i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskriva att den arbetssökande ska fullfölja den i samarbete med arbets- och näringsbyrån utarbetade sysselsättningsplanen. Bestämmelser om utarbetande av sysselsättningsplaner och planer som ersätter sysselsättningsplanen finns i olika lagar. Ändringen påverkar inte bestämmelserna om utarbetande av en plan i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice och andra lagar eller arbetstagarens skyldighet att delta i utarbetandet av en sysselsättningsplan och att fullfölja planen som ett villkor för erhållande av arbetslöshetsförmån.

I 1 kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs det på ett allmänt plan om den arbetssökandes rättigheter och skyldigheter och enbart på basis av den föreläggs t.ex. inte påföljder inom utkomstskyddet för arbetslösa.

4 §. *Verkställighet av lagen.* I paragrafens 2 mom. föreslås en precisering av teknisk natur. Sakinnehållet i momentet ändras inte.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om att arbets- och näringsbyrån och arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter till arbetslöshetskassorna eller Folkpensionsanstalten i stället för arbetskraftspolitiska utlåtanden ska lämna meddelanden om att en arbetssökande deltar i sysselsättningsfrämjande service. Meddelandena ska inte vara bindande för den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ska med stöd av meddelandet fatta beslut om huruvida det ska betalas ut arbetslöshetsförmån och kostnadsersättning till den arbetssökande på ba-

sis av deltagande i sysselsättningsfrämjande service. Avsikten är att meddelandena till dem som betalar ut arbetslöshetsförmån till innehållet i huvudsak ska motsvara de nuvarande arbetskraftspolitiska utlåtandena om sysselsättningsfrämjande service.

Närmare bestämmelser om lämnande av arbetskraftspolitiska utlåtanden och meddelanden om deltagande i sysselsättningsfrämjande service föreslås i 11 kap.

5 §. Definitioner. Det föreslås att 1 mom. 11 punkten, som gäller förhöjd lönesubvention, upphävs som föråldrad. I punkten finns en hänvisning till 7 kap. 7 § 1 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice i den lydelse bestämmelsen hade till utgången av 2014.

2 kap. Allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningar för erhållande av förmåner

1 §. Arbetslös arbetssökande. I paragrafen ska det på samma sätt som hittills föreskrivas om förutsättningarna för att få arbetslöshetsförmån. Bestämmelsen 1 mom. förtydligas genom att den utformas som en förteckning. En förutsättning för att få arbetslöshetsförmån ska liksom hittills vara att personen i fråga är arbetslös och arbetssökande. I 1 mom. 3 punkten ska det dessutom på motsvarande sätt som i nuvarande 4 mom. förutsättas att syftet med den arbetssökandes jobbsökning och en eventuell sysselsättningsplan är sysselsättning i heltidsarbete. Av den som får invalidpension som delpension ska inte på samma sätt som hittills krävas att personen i fråga söker heltidsarbete.

Arbets- och näringsbyrån ska enligt 11 kap. 4 § ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om förutsättningarna enligt 1 mom. 2 och 3 punkten, dvs. huruvida personen är arbetssökande och söker heltidsarbete. Den som betalar ut arbetslöshetsförmån ska avgöra om personen i fråga är arbetslös på det sätt som avses i 1 mom. 1 punkten.

Det inledande stycket i 3 mom. förtydligas genom att den arbetssökandes skyldighet att meddela sina kontaktuppgifter till arbets- och näringsbyrån stryks. Det är mest konsekvent att föreskriva om denna skyldighet i 2 kap. 1 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, där det även föreskrivs om andra villkor för registrering som arbetssökande och för jobbsökningens giltighet. I 3 mom. 1 och 2 punkten föreslås omnämningarna av arbets- och näringsbyrån och dess kundinformationssystem bli strukna som obehövliga.

Dessutom förtydligas strukturen för 3 mom. genom att 1 och 2 punkten sammanslås till en ny 1 punkt och genom att hänvisningen till lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice i det nuvarande inledande stycket fogas till 1 punkten.

Paragrafens 4 mom. upphävs.

7 kap. Allmänna bestämmelser om arbetsmarknadsstöd

2 §. Väntetiden för arbetsmarknadsstöd. I 2 mom. 4 punkten görs de ändringar som följer av de ändringar som gjorts i lagstiftningen om yrkesutbildning. Innehållet i eller tillämpningsområdet för bestämmelsen ändras inte.

Enligt 7 § 3 mom. i lagen om yrkesutbildning ger utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv de studerande som behöver särskilt stöd på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning undervisning och handledning enligt deras individuella mål och färdigheter. Någon väntetid åläggs inte en person som genomgått handledande utbildning av detta slag. Enligt 44 § i lagen om yrkesutbildning ska utbildningsanordnaren på basis av den studerandes mål samt identifierat tidigare förvärvat kunnande planera om den studerande ska avlägga en hel examen eller enbart en eller flera examensdelar. Någon väntetid ska inte heller åläggas en person som är i behov av särskilt stöd och som har nått de mål som överenskommit i den studerandes personliga utvecklingsplan för kunnandet.

10 kap. **Bestämmelser om förmåner som betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service**

2 §. *Berättigade till arbetslöshetsförmåner.* I 2 mom. stryks hänvisningen till lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice och omnämmandet av arbets- och näringsbyrån. Till momentet fogas en hänvisning till 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som innehåller en definition på arbetssökande. I sak motsvarar bestämmelsen gällande lag.

5 §. *Särskilda bestämmelser om arbetskraftsutbildning.* Det föreslås att arbets- och näringsbyrån inte längre ska ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om utbetalning av förmån under arbetskraftsutbildningen i situationer som avses i 1 och 3 mom. Förutsättningarna för betalning av förmånen ska till denna del prövas av Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan, för vilka uppgiften kommer att vara ny.

Det föreslås att 2 mom. 2 punkten preciseras i fråga om hotande arbetslöshet. Arbetslöshetsförmån ska enligt förslaget betalas under tiden för deltagande i arbetskraftsutbildning till en arbetssökande som har sagts upp, trots att han eller hon inte är arbetslös eller permitterad på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. I fråga om uppsägning ska det förutsättas att personen sagts upp på grunder som anges i arbetsavtalslagen eller lagen om sjöarbetsavtal (756/2011), dvs. av ekonomiska orsaker eller av produktionsorsaker, i anslutning till saneringsförfarande eller arbetsgivarens konkurs eller död. Arbetslöshetsförmån ska dessutom för tiden för deltagande i arbetskraftsutbildning betalas till en person som inte är arbetslös eller permitterad, men som är anställd för viss tid.

Genom arbetskraftsutbildning förbättras vuxnas yrkeskompetens, möjligheter att få arbete eller behålla jobbet samt deras färdigheter att vara företagare. Dessutom syftar arbetskraftsutbildningen till att främja tillgången på yrkeskompetent arbetskraft och uppkomsten av ny företagsverksamhet. Om arbets- och näringsbyrån har valt en arbetssökande i arbetsavtalsförhållande för viss tid till arbetskraftsutbildning, ska det vara möjligt att betala arbetslöshetsförmån under tiden för arbetskraftsutbildning.

11 kap. **Bestämmelser om verkställighet**

2 §. *Skyldighet att lämna uppgifter.* Det föreslås att till paragrafens 2 mom. fogas en hänvisning till det meddelande som avses i 4 a §.

Enligt 4 mom. 12 punkten ska den som får en arbetslöshetsförmån vara skyldig att meddela den som betalar ut förmånen om att studier har inletts. I punkten stryks omnämmandet av till utbildningsdagpenning berättigande utbildning som har avslutats. Lagstiftningen om utbildningsdagpenning har upphävts och utbetalningen av utbildningsdagpenning har upphört senast 2012.

Det föreslås att 5 mom. 4 punkten upphävs. Punkten gäller skyldigheten att meddela om en anställning som har upphört, om till personen själv har betalats arbetsmarknadsstöd för denna tid eller om till arbetsgivaren har betalats högsta förhöjda lönesubvention för anställningen. Lagstiftningen om högsta förhöjda lönesubvention har upphävts från och med ingången av 2015.

4 §. Arbetskraftspolitiskt utlåtande. Enligt 1 mom. 1 och 2 punkten ska arbets- och näringsbyrån ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om att någon är arbetssökande och om sökande av heltidsarbete.

Arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten ska avgöra om en arbetssökande är arbetslös och om arbetssökanden har rätt till arbetslöshetsförmån under den tid då han eller hon sysselsätts som företagare eller i eget arbete eller studerar. Uppgiften är ny för dem som betalar ut arbetslöshetsförmån.

En ny uppgift som överförs till Folkpensionsanstalten är att avgöra huruvida den arbetssökande uppfyller de förutsättningar för erhållande av arbetsmarknadsstöd som anges i 2 kap. 2 §. En person som inte är finsk medborgare har inte rätt till arbetsmarknadsstöd, om han eller hon har rätt att förvärvsarbeta på basis av ett tillfälligt uppehållstillstånd.

Enligt 1 mom. 3 och 4 punkten ska arbets- och näringsbyrån ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om förutsättningarna för unga personer som saknar utbildning, om vilka det föreskrivs i 2 kap. 13 § 1–3 mom. och 14–15 §, och om de arbetskraftspolitiskt klandervärda förfaranden, om vilka det föreskrivs i 2 a kap. 1–13 § och 14 § 1 mom. Avsikten är att behandlingen av dessa förutsättningar ska centraliseras på riksomfattande nivå.

Enligt 2 kap. 13 § 4 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en ung person under 18 år som efter grundskolan eller gymnasiet inte har genomgått en utbildning som leder till examen och som ger yrkesfärdigheter inte rätt till arbetsmarknadsstöd som betalas på basis av arbetslöshet. I fortsättningen kommer detta ärende att avgöras av Folkpensionsanstalten.

I 1 mom. 5–7 punkten föreslås bestämmelser om givande av ett arbetskraftspolitiskt utlåtande i fråga om avbrott i frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån, uppföljning av respektive försummelse av understödda studier samt uppföljning av respektive försummelse av invandrades frivilliga studier. I fortsättningen ska arbets- och näringsbyråns meddelande om deltagande i sysselsättningsfrämjande service innehålla uppgift om stödtiden för frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån och invandrades frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån samt om en persons skyldighet att informera den som betalar ut arbetslöshetsförmån om framstegen i frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån.

Arbets- och näringsbyrån ska inte längre ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om förutsättningarna för arbetslöshetsförmån som betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service och om vilka

det föreskrivs i 10 kap. 2 § 3 mom. 1–3 punkten. Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassan ska avgöra om arbetslöshetsförmån kan betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service trots en tid utan ersättning, en skyldighet att vara i arbete eller en begränsning som gäller yrkesutbildning. Också beslutet om betalning av arbetslöshetsförmån för tiden för arbetskraftsutbildning på basis av 10 kap. 5 § till en person som är företagare på heltid eller en person som inte är arbetslös eller permitterad ska i fortsättningen fattas av den som betalar ut arbetslöshetsförmånen.

Enligt förslaget ska arbets- och näringsbyrån inte längre ge arbetskraftspolitiska utlåtanden om huruvida deltagande i sysselsättningsfrämjande service har överenskommit i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen. I fortsättningen ska motsvarande information emellertid ingå i arbets- och näringsbyråns meddelande om deltagande i sysselsättningsfrämjande service.

Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna ska pröva huruvida rätten till arbetslöshetsförmån har återfåtts efter en begränsning som gäller ung person som saknar utbildning eller efter skyldighet att vara i arbete.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenters behörighet på motsvarande sätt som i gällande 2 mom. 1 och 4 punkten. Enligt förslaget ska arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter kunna ge arbetskraftspolitiska utlåtanden om huruvida någon är arbetssökande och sökande av heltidsarbete i de fall som inte inbegriper arbetskraftspolitisk prövning. Kundservicecentrets uppgifter ska inte längre omfatta ändring av förmånsslag i det arbetskraftspolitiska utlåtandet eller överföring av det till en annan utbetalare av arbetslöshetsförmån. Vilket slags arbetslöshetsförmån det rör sig om påverkar för närvarande givandet av ett arbetskraftspolitiskt utlåtande endast i situationer som gäller arbetsmarknadsstöd enligt 2 kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, dvs. när den berörda personen inte är finsk medborgare och personens rätt att arbeta grundar sig på ett tillfälligt uppehållstillstånd. Den som betalar ut arbetslöshetsförmånen fattar beslut om vilken arbetslöshetsförmån en arbetslös arbetssökande har rätt till. Denna ändring gör det också möjligt att utveckla arbets- och näringsbyråernas kundinformationssystem.

Paragrafens 3–5 mom. motsvarar gällande moment.

4 a §. *Meddelande om deltagande i sysselsättningsfrämjande service.* Paragrafen är ny. I 1 mom. föreslås bestämmelser om att arbets- och näringsbyrån ska lämna meddelande om den arbetssökandes deltagande i sysselsättningsfrämjande service till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen.

Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna ska avgöra om de kan betala arbetslöshetsförmån till den arbetssökande för tiden för sysselsättningsfrämjande service trots t.ex. en tid utan ersättning. Uppgiften är ny för den som betalar ut arbetslöshetsförmån.

Arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter ska med stöd av 2 mom. kunna lämna motsvarande meddelande och rätta uppenbara skriv- eller räknefel eller andra jämförbara klara fel i arbets- och näringsbyråns meddelande.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om att på meddelandet tillämpas vad som i 4 § 3 och 4 mom. föreskrivs om arbetskraftspolitiskt utlåtande. Meddelandet lämnas således efter begäran av Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan och ska på deras begäran kompletteras utan dröjsmål. Om en

arbets sökande har meddelat arbets- och näringsmyndigheten att han eller hon ansöker om arbetslöshetsförmån, kan meddelandet lämnas utan särskild begäran. Avsikten är att meddelandet ska delges den arbets sökande i samband med ett beslut enligt 3 §. Den arbets sökande ska ha rätt att på begäran få uppgift om meddelandet av arbetskraftsmyndigheten.

I 3 mom. föreslås vidare en bestämmelse om att på meddelandet tillämpas vad som i 4 § 5 mom. föreskrivs om utfärdande av närmare bestämmelser. Avsikten är att närmare bestämmelser om lämnande av ett meddelande, om de uppgifter som ska ingå i meddelandet och om rätten för arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter att lämna meddelanden ska få utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

Det föreslås att lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte längre ska innehålla bestämmelser om arbets- och näringsbyråernas skyldighet att underrätta Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan om att en arbets sökande har begett sig till en annan stat för att söka arbete där. Ändringen görs för att det i lagen om ändring av lagen om tillämpning av Europeiska unionens lagstiftning om samordning av de sociala trygghetssystemen föreslås att avgörandet enligt artikel 64.1 led a ska fattas av den som betalar ut förmånen. Något meddelande behöver således inte lämnas till den som betalar ut förmånen. Det handlar om huruvida en person kan bege sig till en annan medlemsstat för att söka jobb innan han eller hon har varit arbetslös arbets sökande i fyra veckor.

12 kap. **Sökande av ändring**

1 §. Rätt att söka ändring. 9 §. Fördelning av rättegångskostnader. Lagen om ändring av lagen om besvärsnämnden för social trygghet (794/2017) trädde i kraft vid ingången av 2018 och i samband med detta upphörde verksamheten vid besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden. Därför ändras hänvisningen i paragraferna så att den gäller besvärsnämnden för social trygghet.

Dessutom föreslås det att 1 § 5 mom. ändras så att ändring i arbets- och näringsbyråns och arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenters arbetskraftspolitiska utlåtande enligt 1 kap. 4 § 3 mom. inte får sökas särskilt genom besvär. Detta motsvarar i sak den gällande bestämmelsen i fråga om det arbetskraftspolitiska utlåtandet. Också till 9 § fogas en hänvisning till det meddelande som avses i 1 kap. 4 § 3 mom.

13 kap. **Bestämmelser om erhållande och utlämnande av uppgifter**

1 §. Rätt att erhålla uppgifter. Det föreslås att 2 mom. 1 punkten ändras så att till den fogas en hänvisning till det meddelande som avses i 1 kap. 4 § 3 mom.

14 kap. **Särskilda bestämmelser**

4 §. Verkställighetsanvisningar. Paragrafens 1 mom. motsvarar den första meningen i den nuvarande paragrafen, med den preciseringen att anvisningarna ska ges till arbetslöshetskassorna. Till sitt innehåll motsvarar 1 mom. nuläget, eftersom Folkpensionsanstalten är en självständig offentlig-rättslig inrättning som ger anvisningar och meddelar föreskrifter om rutinerna för hur de förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer ska avgöras.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om att Finansinspektionen på motsvarande sätt som för närvarande bereder de anvisningar som ska ges arbetslöshetskassorna i fråga om de ärenden som gäller utkomstskyddet för arbetslösa.

Dessutom föreslås i 2 mom. bestämmelser om att den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen ska bereda anvisningar om den prövning av de arbetskraftspolitiska förutsättningarna som föreslås bli överförd till dem som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Det föreslås att 4 § i statsrådets förordning om närings-, trafik- och miljöcentralerna ändras så att de sistnämnda anvisningarna ska beredas av närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland. Med stöd av 1 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska arbets- och näringsministeriet fortfarande ha ansvaret för ledningen, styrningen och utvecklingen av arbetskraftspolitiska ärenden.

Paragrafens 3 mom. motsvarar det aktuella 2 mom.

Ikraftträdandebestämmelse. På arbetssökandens rätt att få arbetslöshetsförmån för tiden innan ändringarna träder i kraft tillämpas de nuvarande bestämmelserna, även om ärendet skulle avgöras efter det att ändringarna trätt i kraft. Avsikten är att arbets- och näringsbyrån eller arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter ska ge arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om förutsättningarna för erhållande av förmån.

Arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten ska vara behörig att avgöra om förutsättningarna för utbetalning av arbetslöshetsförmånen uppfylls på det sätt som föreslås i denna regeringsproposition till den del ärendet gäller arbetssökandens rätt till arbetslöshetsförmån för tiden efter lagens ikraftträdande. Enbart det att behörigheten överförs från arbets- och näringsförvaltningen till arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten ska inte ge anledning att avgöra ärendet på nytt när ändringarna träder i kraft.

Ovan avsedda arbetskraftspolitiska utlåtanden ska ges högst till den 31 december 2021. Om det därefter behöver avgöras om en arbetssökande har rätt till arbetslöshetsförmån för tiden innan ändringarna trädde i kraft, ska ärendet avgöras av arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten.

1.2 Lagen om alterneringsledighet

8 §. Alterneringsavtal. Paragrafen förtydligas genom att den delas upp i tre moment. Enligt 1 mom. ska alterneringsavtalet lämnas till den som betalar ut alterneringsersättning innan alterneringsledigheten börjar. För närvarande lämnas avtalet till arbets- och näringsbyrån.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om att det till den som betalar ut alterneringsersättning innan alterneringsledigheten börjar eller utan dröjsmål efter det att alterneringsledigheten har börjat ska lämnas ett arbetsavtal eller någon annan tillförlitlig utredning om att en vikarie har anställts för tiden för alterneringsledigheten. Enligt den gällande lagen om alterneringsledighet ska arbetsavtalet lämnas till arbets- och näringsbyrån.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om att alterneringsavtalet och arbetsavtalet eller någon annan tillförlitlig utredning ska lämnas till utbetalaren av alterneringsersättning också när alterneringsledigheten förlängs. Även dessa utredningar ska för närvarande lämnas till arbets- och näringsbyrån.

Eftersom det inte längre efter ingången av 2016 har varit möjligt att periodisera alterneringsledigheten, stryks omnämmandet av periodisering av alterneringsledigheten i paragrafen.

11 §. Verkningsar av att vikariens anställning upphör. Enligt 2 punkten ska frågan om huruvida upphörandet av vikariens anställningsförhållande eventuellt strider mot alterneringsavtalet avgöras utifrån arbetsgivarens utredning. Enligt den gällande lagen strider inte upphörandet av vikariens anställningsförhållande mot alterneringsavtalet om arbets- och näringsbyrån inte kan anvisa någon lämplig som vikarie i stället för den tidigare.

Om arbetsgivaren inte anställer en ny arbetstagare som vikarie, ska enligt förslaget den som betalar ut arbetslöshetsförmånen av arbetsgivaren begära en utredning om vilka åtgärder arbetsgivaren vidtagit för att anställa en vikarie för den återstående tiden av alterneringsledighet och varför arbetsgivaren inte har lyckats anställa en ny vikarie.

17 §. Arbetskraftspolitiskt utlåtande. Paragrafen föreslås bli upphävd, eftersom beslutsfattandet angående villkoren för alterneringsledighet i sin helhet ska överföras på utbetalaren av alterneringsersättning.

Utbetalaren av alterneringsersättning ska exempelvis utifrån uppgifterna om betalda arbetslöshetsförmåner utreda hur länge den person som anställs som vikarie har varit arbetslös. Om personen i fråga inte erhållit arbetslöshetsförmån exempelvis på grund av någon förmån som hindrar betalningen av arbetslöshetsförmån eller på grund av skyldigheten att vara i arbete, kan t.ex. uppgifterna i inkomstdatasystemet utnyttjas vid utredningen av arbetslösheten. Avsikten är att den som betalar ut alterneringsersättning ska få uppgift om jobsökningens längd av arbets- och näringsbyrån.

18 §. Anmälningsplikt. Paragrafen föreslås bli ändrad så att arbetsgivaren ska lämna uppgifter till den som betalar ut alterneringsersättning. I övrigt motsvarar bestämmelsen gällande lag.

19 §. Återkrav av alterneringsersättning. Det föreslås att paragrafens 1 mom. upphävs. Bestämmelsen är oklar, och den gäller fastställande av en administrativ påföljd av sanktionskaraktär, vilket innebär betydande utövning av offentlig makt. Bestämmelsen har i praktiken knappt alls tillämpats.

Ur 2 mom. stryks ordet *annars* på grund av att 1 mom. föreslås bli upphävt.

20 §. Sökande av ändring. Det föreslås att paragrafens 4 mom. upphävs, eftersom några arbetskraftspolitiska utlåtanden inte längre ska ges om förutsättningarna för alterneringsledighet.

21 §. Tillämpning av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om arbetslöshetskassor. Det föreslås att omnämmandet av fördelning av rättegångskostnader stryks i paragrafens 1 mom. såsom onödigt. Eftersom avsikten är att slopa de arbetskraftspolitiska utlåtandena och det föreslås att beslutsfattandet i sin helhet överförs på den som betalar ut alterneringsersättning, kan bestämmelsen om fördelning av rättegångskostnader inte bli tillämplig.

Det föreslås att ordalydelsen i paragrafens 1 mom. förtydligas till den delen bestämmelserna i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och i lagen om arbetslöshetskassor tillämpas på alterneringsersättning.

23 §. Verkställighet av lagen. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras. Det föreslås att 1 mom. ändras så att andra meningen i den nuvarande bestämmelsen stryks och bestämmelser om tillsyn utfärdas i 24 §.

I paragrafen föreslås ett nytt 2 mom. som innehåller bestämmelser om Folkpensionsanstaltens och arbetslöshetskassornas verkställighetsuppgifter.

24 §. Tillsyn. Det föreslås att omnämmandet av Arbetskraftsmyndigheten stryks i paragrafen, eftersom Arbetskraftsmyndigheten inte längre ska svara för verkställigheten av lagen om alterneringsledighet.

Paragrafen föreslås bli kompletterad med ett 2 mom. som innehåller bestämmelser om övervakning av arbetslöshetskassorna med stöd av lagen om arbetslöshetskassor. I lagen om utkomstskydd för arbetslösa finns inga bestämmelser om övervakningen av arbetslöshetskassor. Bestämmelser om tillsynen över Folkpensionsanstalten finns i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) och det finns inget behov att föreskriva om saken i lagen om alterneringsledighet.

Ikraftträdande. Enligt förslaget ska Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan besluta om villkoren för alterneringsledighet, om det är fråga om rätten till alterneringsersättning den 1 april 2021 eller därefter. Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan ska efter lagens ikraftträdande också sköta alla anhängiga ärenden som före lagens ikraftträdande hörde till arbets- och näringsbyråns behörighet. Sådana ärenden kan hänföra sig till exempelvis ändringssökande som ännu pågår.

1.3 Lagen om ändring av lagen om offentlig Arbetskrafts- och företagsservice

2 kap. Arbetssökande

1 §. Inledande av jobbsökning och jobbsökningens giltighet. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. där de åtgärder som krävs för registrering som arbetssökande anges. I momentet föreslås bestämmelser om enskilda kunders skyldighet att inom den tid som arbets- och näringsbyrån anger lägga fram de redogörelser om yrkeskompetens, arbetshistoria, utbildning och arbetsförmåga som behövs för tillhandahållande av offentlig Arbetskraftsservice. Skyldigheten motsvarar till innehållet den grund för när jobbsökningen upphör att vara i kraft som anges i gällande 2 mom. 3 punkten. Eftersom dessa omständigheter är väsentliga med tanke på inledandet av kundkontakten och den preliminära bedömningen av den arbetssökandes servicebehov, är det motiverat att förutsätta att de läggs fram redan i samband med registreringen som arbetssökande. Motsvarande redogörelser begärs redan för närvarande vid registreringen som arbetssökande i nättjänsten. I samband med ett personligt besök ska omständigheterna läggas fram i samband med registreringen som arbetssökande och kompletteras vid de senare intervjuerna.

I ett nytt 2 mom. föreslås bestämmelser om skyldighet för enskilda kunder att meddela sina kontaktuppgifter till arbets- och näringsmyndigheterna. Att kontaktuppgifterna meddelas är en förutsättning för registreringen som arbetssökande. För närvarande finns bestämmelser om motsvarande skyldighet att meddela kontaktuppgifterna till arbets- och näringsbyrån i 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Eftersom det är fråga om en förutsättning för kontakten mellan arbets- och näringsbyrån och den arbetssökande, vore det naturligt att bestämmelser om skyldigheten finns i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice.

Paragrafens nuvarande 2 och 3 mom. föreslås bli 3 och 4 mom.

6 kap. Arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån

5 §. Stödtid. Det föreslås att paragrafens 3 mom. ändras så att den arbetssökande ska meddela arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten i stället för arbets- och näringsbyrån om ett tillfälligt avbrott i de studier som stöds med arbetslöshetsförmån.

Tiden för avbrottet räknas inte in i den maximala tid som angetts för stödjandet av studier, om det finns en giltig orsak till avbrottet. Enligt förslaget ska den som betalar ut förmånen pröva giltigheten av den orsak som arbetssökanden anför. Något beslut ska inte meddelas i ärendet. Enligt den gällande bestämmelsen får omprövning inte begäras och besvär inte anföras i fråga om arbets- och näringsbyråns avgörande om att inte godkänna ett meddelande om avbrytande av studier som stöds. Om arbetssökanden inte kan slutföra studierna inom stödtiden, ger arbets- och näringsbyrån ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om att stödet upphört. På basis av det arbetskraftspolitiska utlåtandet meddelar den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ett beslut, i vilket ändring kan sökas genom besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I detta sammanhang utreds också huruvida stödtiden borde ha avbrutits.

6 §. Den arbetssökandes skyldigheter och uppföljning av studierna. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras. Avsikten är att paragrafens 1 mom. ska motsvara nuvarande 2 mom.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om att den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ska följa hur studierna framskrider. När arbets- och näringsbyrån beslutar om stödjande av frivilliga studier med arbetslöshetsförmån ska den samtidigt tillsammans med den studerande komma överens om en tidsfrist inom vilken den arbetssökande senast ska underrätta den som betalar ut arbetslöshetsförmånen om att studierna framskrider i enlighet med utbildnings- eller studieplanen.

Beroende på till exempel studiernas varaktighet och studiehelhetens karaktär kan arbetssökande för närvarande åläggas att informera om framsteg i studierna under studierna eller först efter att studiehelheten avslutats. Eftersom rätten till arbetslöshetsförmån i vissa fall upphör retroaktivt, bör den arbetssökande i samband med utarbetandet av sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen klart och tydligt informeras om att arbets- och näringsbyrån bör kontaktas genast om studierna försenas, för att stödjandet av studierna ska kunna omprövas. På detta sätt undviks sådant återkrav som en retroaktiv indragning av rätten medför.

Enligt förslaget ska den som betalar ut arbetslöshetsförmånen avbryta utbetalningen, om det av underrättelsen från den arbetssökande framgår att denne inte gjort tillräckliga framsteg i studierna eller om arbetssökanden har försummat att informera om framstegen i studierna. Avsikten är att den som betalar ut arbetslöshetsförmånen utan dröjsmål ska underrätta den arbetssökande och arbets- och näringsbyrån om att utbetalningen avbryts.

Efter att ha fått en underrättelse av den som betalar ut arbetslöshetsförmånen om att utbetalningen av arbetslöshetsförmånen avbryts, ska arbets- och näringsbyrån be arbetssökanden att på överenskommet sätt lämna sin redogörelse för framstegen i studierna. I 3 mom. föreslås bestämmelser om indragning av stödet för studier när den som betalar ut arbetslöshetsförmånen på det sätt som avses i 2 mom. avbrutit utbetalningen av arbetslöshetsförmånen på grund av otillräckliga framsteg i studierna. Arbets- och näringsbyrån kan besluta om fortsatt stöd för studierna, om de allmänna förutsättningarna för stöd fortfarande uppfylls och personen lämnar en tillräcklig redogörelse för att studierna kommer att framskrida på det sätt som avses i 1 mom. Arbets- och näringsbyrån ska underrätta den som betalar ut arbetslöshetsförmånen om fortsatt stöd. Om det inte längre finns förutsättningar för stödjande av studierna, ska arbets- och näringsbyrån ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande i ärendet på det sätt som anges i 11 kap. 4 § i lagen om utkomtskydd för arbetslösa. Den arbetssökande ska höras i enlighet med 34 § i förvaltningslagen.

7 §. Försummelse av studierna. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras. Det föreslagna 1 mom. motsvarar i sak nuvarande 6 § 1 mom. Den arbetssökande ska på motsvarande sätt som hittills regelbundet delta i de planenliga studierna.

Det föreslås att paragrafens 2 mom. upphävs.

Indragning av en arbetslöshetsförmån i form av stöd för studier är en annan sak än upphörande av studier eller till exempel avstängning från läroanstalten. Beslut om det sistnämnda fattas enligt gällande lagstiftning av utbildningsproducenten.

8 §. Den arbetssökandes skyldighet att informera. Paragrafens 1 mom. föreslås bli ändrat, eftersom avsikten är att den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ska följa hur studierna framskrider. Av denna anledning föreslås det att den sista meningen där det sägs att den arbetssökande ska visa upp en redogörelse för framstegen i studierna för arbets- och näringsbyrån stryks i momentet. Däremot ska arbetssökanden också framöver underrätta arbets- och näringsbyrån om avslutande av studierna. Bestämmelser om detta föreslås i 1 mom.

Paragrafens 2 mom. föreslås bli ändrat så att informationen om framsteg i studierna, avbrott i studierna och avslutande av studierna i fortsättningen ska lämnas till den som betalar ut arbetslöshetsförmån i stället för till arbets- och näringsbyrån.

10 §. Tillämpning av lagen om utkomtskydd för arbetslösa och lagen om arbetslöshetskassor. Paragrafen är ny. När den som betalar ut arbetslöshetsförmånen beslutar om avbrytande av stödet för studier och följer hur studierna framskrider ska på förfarandena tillämpas lagen om arbetslöshetskassor. På förfarandena ska dessutom tillämpas de bestämmelser i lagen om utkomtskydd för arbetslösa som gäller förmånstagarens skyldighet att lämna uppgifter, tillfälligt avbrott i utbetalningen eller betalning till lägre belopp samt erhållande och utlämnande av uppgifter.

14 kap. Sökande av ändring

1 §. Omprövningsbegäran och besvär. Det föreslås att i 4 mom. stryks omnämmandet av att omprövning inte får begäras och besvär inte får anföras när det gäller arbets- och näringsbyråns avgörande att inte godkänna ett meddelande om avbrytande av studier som stöds. Till momentet fogas en bestämmelse om att omprövning inte får begäras och besvär inte får anföras när det gäller Folkpensionsanstaltens eller arbetslöshetskassans avgörande i fråga om avbrytande av studier som stöds. Bestämmelsens tillämpningsområde ändras inte.

Till 5 mom. fogas en hänvisning till arbets- och näringsbyråns arbetskraftspolitiska utlåtande enligt 6 kap. 6 § om upphörande av rätten till arbetslöshetsförmån.

Ikraftträdandebestämmelse. Behörigheten för den som betalar ut arbetslöshetsförmån att besluta om avbrytande av frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån och att följa hur studierna framskrider gäller sådana studier där den arbetssökande och arbets- och näringsbyrån har ingått en överenskommelse om stöd för studier efter lagens ikraftträdande.

1.4 Lagen om ändring av lagen om främjande av integration

25 §. Tillämpning av lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice på frivilliga studier. I paragrafen görs de ändringar som föranleds av ändringarna i 6 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Till paragrafen fogas en hänvisning till den nya 6 kap. 10 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice och till den lagens 14 kap. 1 § som gäller ändringssökande.

Ikraftträdandebestämmelse. Om en överenskommelse om frivilliga studier har ingåtts innan lagen träder i kraft, ska de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet tillämpas på studierna. Beslutet om en invandrares avbrytande av frivilliga studier ska således fattas och uppföljningen av studierna göras av utbetalaren av arbetslöshetsförmån, om överenskommelsen om studierna ingås efter lagens ikraftträdande.

1.5 Lagen om ändring av lagen om tillämpning av Europeiska unionens lagstiftning om samordning av de sociala trygghetssystemen

6 §. Utsedda behöriga institutioner för vissa fall av sökande av arbete. Det föreslås att 1 mom. förtydligas. I 1 punkten föreslås på motsvarande sätt som i nuläget bestämmelser om att i grundförordningens artikel 1 q led iii avsedda behöriga institutioner i Finland som utses av den behöriga myndigheten liksom hittills ska vara arbets- och näringsbyråerna, när artikel 55.4 i tillämpningsförordningen tillämpas. Tillämpningsförordningens artikel 55.4 gäller personer från ett annat EU- eller EES-land eller Schweiz som blir arbetssökande i Finland. Under tiden för en jobsökningsresa får dessa personer enligt grundförordningen arbetslöshetsskydd i utgångslandet och är därför inte klienter hos en finländsk arbetslöshetskassa eller Folkpensionsanstalten. Det ska också framöver höra till arbets- och näringsbyråns uppgifter att underrätta ursprungslandet om jobsökning i Finland som görs av de personer som avses i artikel 55.4 i tillämpningsförordningen.

I 1 mom. 2 punkten föreslås en bestämmelse om att sådana behöriga institutioner i Finland som utses av den behöriga myndigheten är Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna när artikel 64.1 led a i grundförordningen tillämpas. Enligt artikel 64.1 led a i grundförordningen kan de behöriga arbetsförmedlingarna eller institutionerna ge en person tillstånd till avresa för en i grundförordningen avsedd jobsökning i ett annat EU- eller EES-land eller Schweiz innan den tidsfrist på fyra

veckors arbetslöshet som är huvudregel har uppfyllts. I nuläget avgör arbets- och näringsbyrån om tillstånd ska ges.

1.6 Lagen om ändring av 15 § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna

15 §. *Bestämmande av arbets- och näringsbyråernas regionala behörighet.* Det föreslås att paragrafen förtydligas genom att den delas upp i tre moment. Det första momentet motsvarar de två första meningarna i den nuvarande paragrafen.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om de allmänna grunderna för skötseln av vissa av arbets- och näringsbyråns uppgifter inom ett visst verksamhetsområde. Det rör sig om uppgifter som det föreskrivs om i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice och i 25 § i lagen om främjande av integration. Avsikten är att skötseln av uppgifterna ska centraliseras på riksomfattande nivå. Genom centraliseringen tryggas en enhetlig tillämpningspraxis och enhetliga behandlingstider. Avsikten är att uppgifterna ska fastställas i statsrådets förordning om närings-, trafik- och miljöcentralerna.

Paragrafens 3 mom. motsvarar till innehållet de två sista meningarna i den gällande paragrafen.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Statsrådets förordning om närings-, trafik- och miljöcentralerna.

I 15 § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna föreslås bestämmelser om de allmänna förutsättningar under vilka skötseln av arbets- och näringsbyråernas uppgifter kan centraliseras. Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska centraliseras och om den enhet som ska sköta uppgifterna ska utfärdas i statsrådets förordning om närings-, trafik- och miljöcentralerna.

I förordningen ska det bestämmas vilken enhet inom arbets- och näringsförvaltningen som ska vara behörig att inom alla arbets- och näringsbyråers verksamhetsområden behandla de uppgifter enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa som gäller föreläggande av påföljder inom utkomstskyddet för arbetslösa och de arbetskraftspolitiska förutsättningarna i fråga om unga som saknar utbildning. Den ovannämnda enheten ska fatta beslut om avbrytande av träning eller utbildningsprövning med stöd av 4 kap. 10 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, om en enskild kund utan tillstånd har varit frånvarande fem tränings- eller försöksdagar utan avbrott eller om han eller hon annars har varit frånvarande så mycket att målen för träningen eller prövningen inte nås. Dessutom ska enheten vara behörig att pröva förutsättningarna för stödjande av frivilliga studier med arbetslöshetsförmån, såsom bevisligt avbrott i de studier som arbetssökanden tidigare bedrivit och ansökt om stöd för samt uppföljning av respektive försummelse av studierna.

I 14 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och i 6 kap. 10 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice föreslås bestämmelser om beredning av tillämpningsanvisningar för arbetslöshetskassorna. I fråga om de uppgifter som överförs på arbetslöshetskassorna ska anvisningarna beredas av närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland. Bestämmelser om centralens behörighet ska utfärdas i nämnda förordning av statsrådet.

Avsikten är att närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland ska bereda anvisningar om de förutsättningar för utbetalning av arbetslöshetsförmån som anges i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och som gäller arbetssökandens allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningar för att få arbetslöshetsförmån på grund av arbetssökandens företagsverksamhet och studier samt återfående av rätten till arbetslöshetsförmåner efter en begränsning som fastställts för en ung person som saknar utan utbildning och efter upprepade arbetskraftspolitiskt klandervärda förfaranden. Dessutom ska närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland bereda anvisningar som gäller uppföljning av respektive försummelse av studier som stöds med arbetslöshetsförmån enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice och lagen om främjande av integration.

Till dem som betalar ut arbetslöshetsförmån ska enligt förslaget överföras alla arbets- och näringsbyråernas verkställighetsuppgifter inom systemet med alterneringsledighet. Därför föreslås det att 4 § 1 mom. 3 punkten i den ovan nämnda förordningen av statsrådet ändras så att närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland inte längre ska svara för den juridiska vägledningen för arbets- och näringsbyråerna i anslutning till verkställigheten av lagen om alterneringsledighet.

Arbets- och näringsministeriets förordning om givande av arbetskraftspolitiskt utlåtande och om uppgifter som ska antecknas i utlåtandet

Arbets- och näringsministeriet har med stöd av 11 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa utfärdat en förordning om givande av arbetskraftspolitiskt utlåtande och om uppgifter som ska antecknas i utlåtandet (1556/2016). I förordningen finns det bl.a. bestämmelser om tidsfristen för givande av arbetskraftspolitiskt utlåtande samt om de uppgifter som tillsammans med utlåtandena ska lämnas till dem som betalar arbetslöshetsförmånen.

Med stöd av 11 kap. 4 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter kunna ge arbetskraftspolitiska utlåtanden i situationer som inte är förenade med arbetskraftspolitisk prövning och om vilka det föreskrivs i 2 kap. 1 § 1 mom. 2 och 3 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, dvs. om att vara arbetssökande och om att söka heltidsarbete. På grund av den föreslagna lagändringen bör 2 § i förordningen ändras på motsvarande sätt.

Enligt 11 kap. 4 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska arbets- och näringsbyrån underrätta den som betalar ut arbetslöshetsförmånen om att den arbetssökande deltar i sysselsättningsfrämjande service. Med stöd av det bemyndigande att utfärda förordning som föreslås i paragrafen ska närmare bestämmelser om innehållet i meddelandet få utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Meddelandet ska innehålla uppgift om när servicen inleds och avslutas, om hur den som betalar ut arbetslöshetsförmånen informeras om framsteg i frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån samt uppgift om att sysselsättningsfrämjande service ingår i en sysselsättningsplan eller en plan som ersätter sysselsättningsplanen och som utarbetats tillsammans med arbetssökanden. Dessutom ska meddelandet på motsvarande sätt som de nuvarande arbetskraftspolitiska utlåtanden som anges i förordningen innehålla uppgift om grunden för ordnandet av sysselsättningsfrämjande service, om servicen ordnas på basis av sysselsättningskyldigheten enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice.

På grund av ändringarna i de uppgifter som hör till arbets- och näringsbyråernas behörighet och ändringarna i informationsförmedlingen i arbets- och näringsbyråernas nya kundinformationssystem som tas i bruk i början av 2021 bör 4 § 2 och 3 mom. i förordningen ändras. I stället för genom uppgifter som antecknas i det bindande arbetskraftspolitiska utlåtandet ska uppgifter i samband med inledande av lönesubventionerat arbete på något annat lämpligt sätt anmälas till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen. Den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ska dessutom underrättas om grunden för ordnandet av arbetet, när det är fråga om arbete som har ordnats på basis av sysselsättningskyldigheten enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice. Uppgifterna är nödvändiga för att kalenderveckor med lönesubventionerat arbete ska kunna tillgodoräknas i löntagares arbetsvillkor på det sätt som anges i 5 kap. 4 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 april 2021.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Bestämmelserna i propositionen bör bedömas med hänsyn till bestämmelserna om rättsskydd i grundlagens 21 § och om statsförvaltningen i grundlagens 119 §. Dessutom bör propositionen bedömas med hänsyn till grundlagens 124 § som gäller överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter.

Rättsskydd

Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag. Bestämmelserna om besvärshänsyn i propositionen bör bedömas med hänsyn till rätten att söka ändring.

Bestämmelserna om ändringssökande i samband med offentlig arbetskrafts- och företagservice i lagens 14 kap. har i huvudsak utformats med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 32/2012 rd). Enligt gällande 14 kap. 1 § 4 mom. får omprövning inte begäras och besvär inte anföras när det gäller arbets- och näringsbyråns avgörande att inte godkänna ett meddelande om avbrytande av studier som stöds. På motsvarande sätt som enligt den gällande bestämmelsen ska inte omprövning få begäras eller besvär få anföras när det gäller Folkpensionsanstaltens eller arbetslöshetskassans avgörande att inte godkänna ett meddelande om avbrytande av studier som stöds.

Grundlagsutskottet har vid behandlingen av regeringens proposition RP 133/2012 rd i sitt utlåtande GrUU 32/2012 rd konstaterat att myndighetsbeslut på det sätt som avses i 21 § 1 mom. i grundlagen kan anses gälla individens rättigheter eller skyldigheter om lagstiftningen innefattar ett tillräckligt exakt kriterium för att det ska uppkomma en relation mellan den enskilde och det allmänna som kan betraktas som en rättighet. Så kallade subjektiva rättigheter är det tydligaste kriteriet av det här slaget. Då måste myndigheten bevilja eller fullfölja rättigheten när de lagfästa villkoren är uppfyllda. Även bestämmelserna om villkoren för rättigheter eller förmåner som i högre grad är beroende av prövning kan i sig utgöra ett tillräckligt exakt underlag för att det ska uppstå ett förhållande mellan individen och det allmänna som kan betraktas som en rättighet (t.ex. GrUU 51/2010 rd och GrUU 16/2000 rd, s. 4). Ett sådant underlag uppkommer dock vanligen inte om en förmån eller en tjänst helt och hållet är beroende av myndighetens prövning, disponibla anslag eller till exempel planer (GrUU 63/2010 rd, s. 2, GrUU 16/2000 rd, s. 4). Även då kan det vara relevant att öppna för en möjlighet att överklaga bland annat för att kontrollera att myndigheterna över huvud taget handlar korrekt och opartiskt (GrUU 10/2009 rd, s. 4, GrUU 46/2002 rd, s. 9).

Grundlagsutskottet ansåg också att ett avgörande om att tillhandahålla eller anskaffa tjänster som gäller yrkesvals- och karriärvägledning, träning, prövning, sakkunnigbedömningar och sakkunnigas service för företag är ett sådant myndighetsbeslut som i princip får överklagas. Utskottet ansåg att de ovannämnda avgörandena inte är reella förvaltningsåtgärder och därför undantas de inte automatiskt från rätten att söka ändring. Enligt utskottet kunde avgörandena dock omfattas av besvärsförbudet (GrUU 32/2012 rd).

Regleringen är av betydelse med tanke på 21 § 1 mom. i grundlagen, där det föreskrivs att var och en har rätt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Målet med stödjäandet av den arbetssökandes frivilliga studier är att främja hans eller hennes sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden. Detta mål nås bäst när den arbetssökande genomför de understödda studierna planerligt och inom den planerade tiden utan att stödet upphör flera gånger eller för mycket korta perioder. Om den arbetssökande inte kan slutföra sina studier inom stödtiden, ger arbets- och näringsbyrån ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om att stödet upphör. På basis av det arbetskraftspolitiska utlåtandet meddelar den som betalar ut arbetslöshetsförmånen ett beslut i vilket ändring kan sökas genom besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I detta sammanhang utreds också huruvida stödtiden borde ha avbrutits.

Av ovan anförda orsaker anses det att besvärsförbuden enligt lagförslag 3 i propositionen inte äventyrar arbetssökandens rättsskydd.

Bestämmande av arbets- och näringsbyråernas regionala behörighet

Enligt 119 § 2 mom. i grundlagen ska de allmänna grunderna för statsförvaltningens organ regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Grunderna för statens regional- och lokalförvaltning ska likaså bestämmas genom lag. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning. Enligt detaljmotiveringen till bestämmelsen (RP 1/1998 rd) ska med de allmänna grunderna avses enhetens namn, bransch och huvudsakliga uppgifter samt dess behörighet.

Arbets- och näringsbyråerna är enheter inom den statliga lokalförvaltningen och deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Bestämmelser om arbets- och näringsbyråernas uppgifter finns i 14 § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna och bestämmelser om bestämmande av byråernas regionala behörighet i 15 § i den lagen. Genom beslut av arbets- och näringsministeriet bestäms det om arbetsfördelningen mellan arbets- och näringsbyråerna och om arrangemangen kring den regionala behörigheten när det är fråga om något andra än interna arrangemang inom närings-, trafik- och miljöcentralen.

Riksdagens grundlagsutskott har i sin praxis ansett att bestämmelsen i 119 § i grundlagen gör det möjligt att föreskriva om myndigheternas verksamhetsområden genom bestämmelser på lägre nivå än lag (t.ex. GrUU 42/2006 rd och GrUU 5/2008 rd). Grundlagsutskottet har i sin praxis (GrUU 6/2002 rd, GrUU 29/2006 rd, GrUU 42/2006 rd och GrUU 5/2008 rd) även ansett att syftet med 119 § 2 mom. i grundlagen inte har varit att beslut om enheter inom statsförvaltningen uteslutande ska fattas i form av författningar, utan att de också ska kunna fattas genom enskilda förvaltningsbeslut.

Enligt propositionen ska bestämmelser om en utvidgning av arbets- och näringsbyråernas verksamhetsområde i fråga om skötseln av vissa uppgifter utfärdas i 15 § 2 mom. i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna. Det rör sig om centralisering sådana uppgifter som det föreskrivs om i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om offentlig arbeidskrafts- och företagsservice och i 25 § i lagen om främjande av integration. Avsikten är att det genom förordning av statsrådet ska utfärdas närmare bestämmelser om den enhet och de uppgifter som ska centraliseras.

Det föreslås att bestämmelser om utvidgning av arbets- och näringsbyråernas verksamhetsområde ska utfärdas genom lag. Arbets- och näringsministeriets beslut om utvidgning av verksamhetsområdet anses inte vara en tillräcklig författningsnivå, eftersom en del av de uppgifter som ska centraliseras innefattar betydande utövning av offentlig makt, exempelvis bestämmandet av påföljder inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

Överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter

Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

Enligt propositionen överförs sådana uppgifter som för närvarande hör till arbets- och näringsmyndigheten till arbetslöshetskassorna och till Folkpensionsanstalten.

På grund av Folkpensionsanstaltens offentlighetsrättsliga ställning är det på det sätt som avses i grundlagen oproblematiskt att överföra uppgifter till den, men i fråga om arbetslöshetskassorna måste ändringarna bedömas närmare utifrån 124 § i grundlagen.

Enligt 1 § i lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) är en arbetslöshetskassa en på grundval av ömsesidig ansvarighet verksam sammanslutning vars medlemmar antingen är löntagare (löntagarkassa) eller företagare (företagarkassa). En arbetslöshetskassa har till syfte att för sina medlemmar anordna

förtjänstskydd enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa samt härtill anslutna ersättningar för uppehälle.

Enligt detaljmotiveringen till grundlagens 124 § är avsikten med bestämmelsen att begränsa överföringen av offentliga förvaltningsuppgifter utanför det egentliga myndighetsmaskineriet. Begreppet offentliga förvaltningsuppgifter används i detta sammanhang i en relativt vid bemärkelse, så att det omfattar uppgifter som hänför sig till t.ex. verkställigheten av lagar samt beslutsfattande om enskilda personers och sammanslutningars rättigheter, skyldigheter och förmåner (RP 1/1998 rd, s. 179/I). Grundlagsutskottet har med hänvisning till motiveringen till bestämmelsen konstaterat att utgångspunkten är att bestämmelsen inte är avsedd att användas för att lägga ut helheter av förvaltningsuppgifter på aktörer utanför myndighetsapparaten (se RP 1/1998 rd, s. 179, GrUB 10/1998 rd, s. 33).

När det gäller bestämmelsen i fråga ska enligt förarbetet till 124 § i grundlagen som betydande utövning av offentlig makt, som alltså inte får överföras utanför myndighetsapparaten, anses till exempel på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på något annat konkret sätt ingripa i en enskild persons grundläggande fri- och rättigheter. Sådana befogenheter får endast ges till myndigheter (RP 1/1998 rd, s. 180/I). Grundlagsutskottet har ansett att bland annat föreliggande av administrativa påföljder inbegriper betydande utövning av offentlig makt (GrUU 15/2012 rd, s. 3, GrUU 57/2010 rd, s. 5, GrUU 32/2005 rd, s. 2/II, GrUU 55/2005 rd, s. 2/II).

Nya uppgifter som föreslås för arbetslöshetskassorna är beslutsfattande i fråga om rätten till arbetslöshetsförmån och altemneringsersättning, vilka har karaktären av offentliga förvaltningsuppgifter. De nya uppgifterna är av samma art som de uppgifter arbetslöshetskassorna har i dagsläget. Den nuvarande lagen om utkomstskydd för arbetslösa har uppkommit med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 46/2002 rd). När grundlagsutskottet tog ställning till intresserepresentationen i arbetskraftskommissionen konstaterade utskottet att de "arbetskraftspolitiska förutsättningar" som det bindande utlåtandet gäller i själva verket är högst normala villkor för att bevilja förmåner i det administrativa beslutsfattandet. De uppgifter som föreslås bli överförda är huvudsakligen sådana om vilka det entydigt föreskrivs i lag. Vissa uppgifter kommer att vara förenade med prövning, t.ex. frågan om huruvida en person är företagare på heltid. Arbetslöshetskassorna har redan i nuläget uppgifter i samband med vilka de tillämpar prövning. Målet har varit att definiera de uppgifter som ska överföras till arbetslöshetskassorna så att uppgifterna inte inbegriper betydande utövning av offentlig makt. De uppgifter som inbegriper betydande utövning av offentlig makt föreslås bli kvar hos arbets- och näringsbyråerna.

Enligt förarbetena till 124 § i grundlagen ska föreskrifter eller beslut om överföring av offentliga förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter kunna utfärdas endast under de förutsättningar som avses i lagrummet. För det första krävs det att en överföring behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgiften i fråga. Vid bedömningen av ändamålsenligheten ska särskilt uppmärksammas dels förvaltningens effektivitet och övriga interna behov, dels enskilda personers och sammanslutningars behov. Också arten av förvaltningsuppgifterna ska beaktas. Kravet på ändamålsenlighet kan således när det är fråga om uppgifter i samband med serviceproduktion uppfyllas lättare än t.ex. i fråga om beslutsfattande som gäller en enskild persons eller sammanslutnings centrala rättigheter. Kravet på ändamålsenlighet är i detta sammanhang en rättslig förutsättning som ska bedömas från fall till fall. (RP 1/1998 rd, s. 179/II–180/I)

Grundlagsutskottet har i sin etablerade utlåtandep Praxis betonat att ändamålsenlighetskravet är en rättslig förutsättning som ska bedömas från fall till fall (GrUU 44/2016 rd, s. 5, GrUU 16/2016 rd, s. 3, GrUU 12/2014 rd, s. 2/II, GrUU 8/2014 rd, s. 3/II, GrUU 5/2014 rd, s. 3/I—II, GrUU 23/2013 rd, s. 3/I, GrUU 65/2010 rd, s. 2/II, GrUU 57/2010 rd, s. 5/I, GrUU 48/2010 rd, s. 3/II och de utlå- tanden som nämns där. Se även RP 1/1998 rd, s. 179/II). Vid bedömningen av huruvida ändamåls- enlighetskravet uppfylls har grundlagsutskottet vägt in bland annat den specialkompetens eller de resurser som behövs i uppgifterna (GrUU 29/2013 rd, s. 2, GrUU 37/2010 rd, s. 4/II), det ökade ser- vicebehovet (GrUU 6/2013 rd, s. 2/II, GrUU 16/2016 rd, s. 3), den regionala tillgången till tjänster (GrUU 11/2004 rd, s. 2/I) och flexibiliteten (GrUU 6/2013 rd, s. 2/II) samt verksamhetens effektivitet (GrUU 3/2009 rd, s. 4/II). Enligt utskottet handlar kravet på ändamålsenlighet inte enbart om ekonomisk ändamålsenlighet, även om det på behörigt sätt måste fästas adekvat hänseende vid de ekonomiska konsekvenserna (GrUU 11/2006 rd, s. 2–3). Det har också betydelse om myndighetens personella resurser räcker till (GrUU 23/2013 rd, s. 3, 6/2013 rd, s. 2/II). (GrUU 26/2017 rd, s. 49).

Målet med propositionen är att ändra den inbördes arbetsfördelningen mellan de aktörer som genomför systemet med utkomstskydd för arbetslösa så att ansökan om förmåner och annan skötsel av ärenden i samband med erhållande av förmån ska ske så smidigt och effektivt som möjligt ur den arbetssökandes synvinkel när uppgifter som för närvarande sköts av arbets- och näringsmyndig- heten och som anknyter till arbetslöshetsförmåner eller altemneringsersättning överförs till dem som betalar ut förmånerna. Arbets- och näringsbyrå ska fortfarande avgöra endast sådana ärenden där avgörandet anses vara förenat med betydande utövning av offentlig makt eller där det i övrigt är ändamålsenligt att behålla beslutanderätten hos en myndighet.

Enligt 14 § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna ska arbets- och näringsbyråerna arbeta för att trygga tillgången på arbetskraft och förbättra sysselsättningen, verkställa den offentliga ar- betskraftsservicen, främja invandrades integration, tillhandahålla rådgivning i fråga om företags- tjänster samt sköta övriga uppgifter som föreskrivits för byrån eller som närings-, trafik- och miljö- centralen har ålagt dem. En minskning av arbets- och näringsbyråernas uppgifter i anslutning till verkställigheten av utkomstskyddet för arbetslösa ökar byråernas möjligheter att fokusera på arbetet med att främja arbetslösa arbetssökandes möjligheter till sysselsättning.

Ändringen kommer att förenkla systemet med utkomstskydd för arbetslösa i och med att den som betalar ut arbetslöshetsförmån, med undantag av påföljderna inom utkomstskyddet för arbetslösa och vissa andra uppgifter som kvarstår hos arbets- och näringsbyrån, kommer att avgöra en arbets- sökandes ärende om utkomstskyddet för arbetslösa i dess helhet. Den arbetssökande ska lämna såd- ana uppgifter om arbetslösheten, tiden i arbete, studier och företagande som kan påverka arbetslös- hetsförmånen till samma aktör hos vilken förmånen söks. Ändringen kommer sannolikt att på- skynda både utbetalningen av arbetslöshetsförmåner och eventuella besvärprocesser.

Enligt 124 § i grundlagen får offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast om det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Enligt förarbetena till 124 § understryker bestämmelsen betydelsen av att de som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska vara utbildade för ändamålet och sakkunniga samt att de ska stå under tillräcklig offentlig insyn. Kraven på rättssäkerhet och god förvaltning gäller framför allt beslutsfattandet i samband med offentliga förvaltningsuppgifter. Vid beslutsfattandet ska avse- ende fästas vid bland annat jämlikheten (6 §), enskildas grundläggande språkliga rättigheter (17 §), rätten att bli hörd, kravet på att beslut ska motiveras och rätten att söka ändring (se GrUU 19/1996

rd). Kraven på rättssäkerhet och god förvaltning ska allmänt tolkas så att grundlagens 21 § och övriga bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna beaktas. Stöd för tolkningen av bestämmelsen står att finna i grundlagsutskottets utlåtandepraxis. (RP 1/1998 rd, s. 179/II–180/I)

Grundlagsutskottet ansåg vid behandlingen av förslaget till grundlag att när förvaltningsuppgifter direkt genom lag eller med stöd av lag förs över på andra än myndigheter ska rättssäkerheten och god förvaltningssed säkerställas genom bestämmelser. Om ett offentligt förvaltningsuppdrag kan innebära utövning av offentlig makt är det särskilt viktigt att säkerställa att den som utövar offentlig makt är tjänsteman i den mening som avses i strafflagen (GrUB 10/1998 rd, s. 33/II).

I sin senare tolkningspraxis har grundlagsutskottet ansett att det för att kraven på rättssäkerhet och god förvaltning ska anses vara uppfyllda i den bemärkelse som avses i 124 § i grundlagen krävs att ärendena behandlas i enlighet med de allmänna förvaltningslagarna och att de som behandlar ärendena handlar under tjänsteansvar (bl.a. GrUU 50/2017 rd, s. 3, GrUU 33/2004 rd, s. 7/II, GrUU 46/2002 rd, s. 9/II).

Arbetslöshetskassorna sköter redan nu uppgifter som måste betraktas som offentliga förvaltningsuppgifter, varför tillämpningen av de allmänna förvaltningslagarna på kassorna och rättsskyddet vid kassornas beslutsfattande redan har ombesörjts i den befintliga lagstiftningen. Sålunda tar propositionen hänsyn till kraven på god förvaltning samt en tillräcklig rättssäkerhet vid överföringen av offentliga förvaltningsuppgifter.

Regeringen anser att det i propositionen inte föreslås sådana ändringar som skulle medföra att den inte kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Med anledning av sakens principiella betydelse anser regeringen det dock vara önskvärt att inhämta riksdagens grundlagsutskotts utlåtande om propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

